KOŽELJSKI Fran Sal.

Poduk v igranju na citrah
3. zv.

35949, II, L.e
3. zv.

Poduk

v igranju na

CITRAH

SESTAVIL

Fran Sal. Koželjski.

~~I.~~ Zvezek
~~II.~~ „ „
III. „ „

Cena 1 gld. 50 kr.
„ 1 „ 50 „
„ 1 „ 30 „

1897.

Založil **L. Schwentner,**

knjigama v Brežicah

ob Savi.

Natisnila Jos. Eberle in dr. na Dunaji, VII.

L. SCHWENTNER
knjigarna
v Ljubljani

K. K.
LYCEAL.
BIBLIOTHEK
IN
LAIBACH

Poduk

v igranju na

CITRAH

SESTAVIL

Fran Sal. Koželjski.

K. K. LYCEAL BIBLIOTHEK ZU LAIBACH

I. Zvezek
II. „ -
III. „ -

Cena 1 gld. 50 kr.
„ 1 „ 50 „
„ 1 „ 30 „

1897.
Založil L. Schwentner,
knjigarna v Brežicah
ob Savi.

Natisnila Jos. Eberle in dr. na Dunaju, VII.
3184/96

L. SCHWENTNER knjigarna v Ljubljani

IN=030029523

Lege melodijske tablice.

Akoravno so v dosedanjih vajah v raznih tonovih načinih pojedini prsti leve roke spreminjali svoje snopiče, vender smo se dosledno držali nekega reda, in le poredkoma se je delala kaka izjema. Vsikdar pa to ni mogoče. Pečali smo se doslej le z enim delom melodijske tablice; najvišji ton, ki ga najdemo v vseh dosedanjih vajah je bil $\overline{\overline{g}}$ (10. snopič, gl. št. 36); velik kos melodijske tablice pa je še ostal neporabljen. Sedaj je treba, da se tudi tega lotimo; kajti le malo je skladeb, ki se gibljejo v teh tesnih mejah, katere so nam bile doslej stavljene, marveč navadno segajo veliko više. Kolikor težje pa so te skladbe, in kolikor višji toni se v njih nahajajo, toliko manj je mogoče, igrati po sedanjem prstnem redu, in potrebujemo zato zopet novega navoda.

Glavno pravilo igranja je: kolikor mogoče izogibati se skakanja; roka sama ostani mirna in le prsti naj se gibajo. To pa ne bi bilo mogoče, ako bi moral igralec na eni struni segati od nizkih do zelo visokih tonov, n. pr.: na *A*-struni od $\overline{\overline{c}}$ (3. sn.) do $\overline{\overline{\overline{c}}}$ (15. sn.). Temu se lahko izogne, ako nižjo noto igra na kaki drugi struni (n. pr. $\overline{\overline{c}}$ na 10. sn. *D*-strune). Isti toni se namreč nahajajo na raznih strunah, in zato mora igralec dobro poznati celo melodijsko tablico, da gledè kakega tona ni navezan samo na eno struno ali eden snopič, temveč ga najde tudi na drugih strunah in snopičih.

V to svrho, da se melodijska tablica polagoma spoznava, razdelimo jo v več delov, katere imenujemo „lege melodijske tablice". Koliko leg pa naj obsega melodijska tablica, o tem so veščaki raznih misli, eni vporabljajo jih več, drugi manj. Dandanes se je kot najpripravnejša pokazala razdelitev v štiri lege, in te razdelitve se bodemo tudi mi držali.

Prva lega

obsega vse tone (glavne in postranske) od c do $\overline{\overline{e}}$. (Gl. podobo citer, obrazec na str. 6, in primerjaj C-dur škalo str. 27.) O njej ne bodemo dalje govorili, ker je učencu že dovolj znana; kajti vse dosedanje vaje se igrajo v prvi legi. Izjemo so delali le tu in tam se nahajajoči toni $\overline{f}$, $\overline{fis}$, $\overline{\overline{g}}$ (8. 9. in 10. snopič).

Druga lega

seže od 7. do 12. snopiča melodijske tablice, ter obsega tone od g do $\overline{\overline{a}}$. Prstni red je ta: na 7. snopič, katerega je doslej pravilno vporabljal palec, pride 4. prst, drugi pa po redu višje, torej 3. prst na 8. ali 9. snopič (kakor to tonovi načini zahtevajo), 2. prst na 10. ali 11., in palec na 12. snopič.

Pregled melodijske tablice v drugi legi.

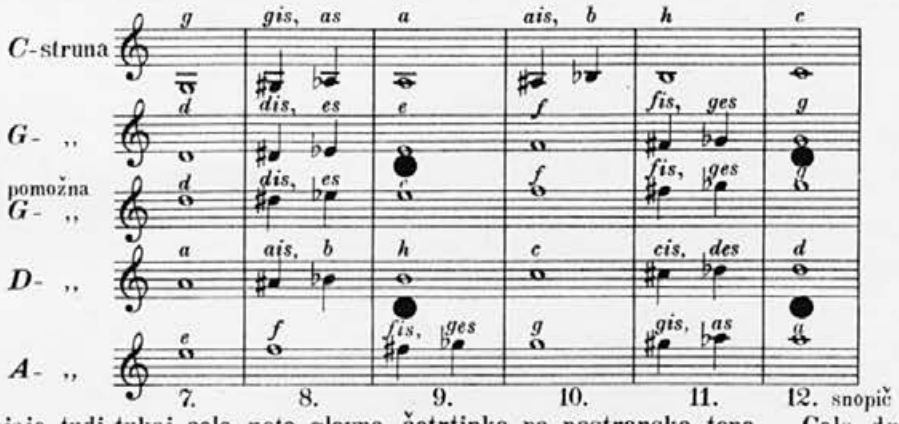

Kakor na str. 6, pomenjajo tudi tukaj cele note glavne, četrtinke pa postranske tone. Cela druga lega obsega sledeče tone.

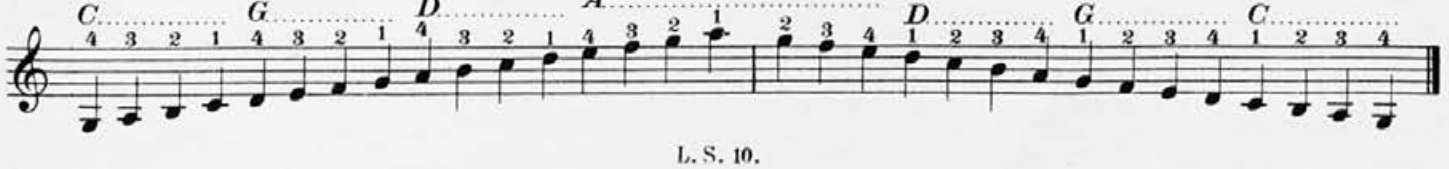

Slovenska narodna.

(Z varijacijo.)

Moderato.

45.

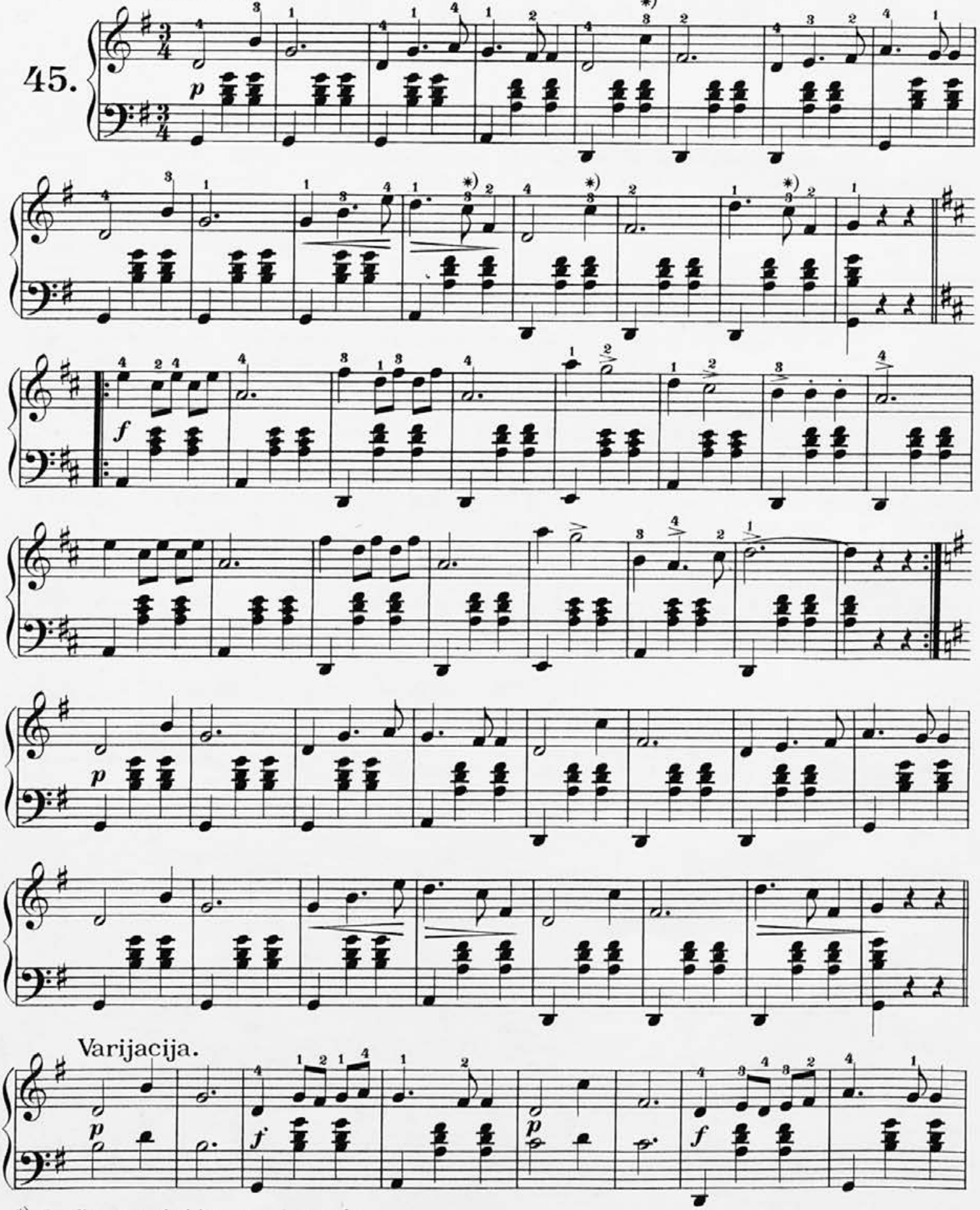

*) Zvezdica naznanja izjemo v prstnem redu.

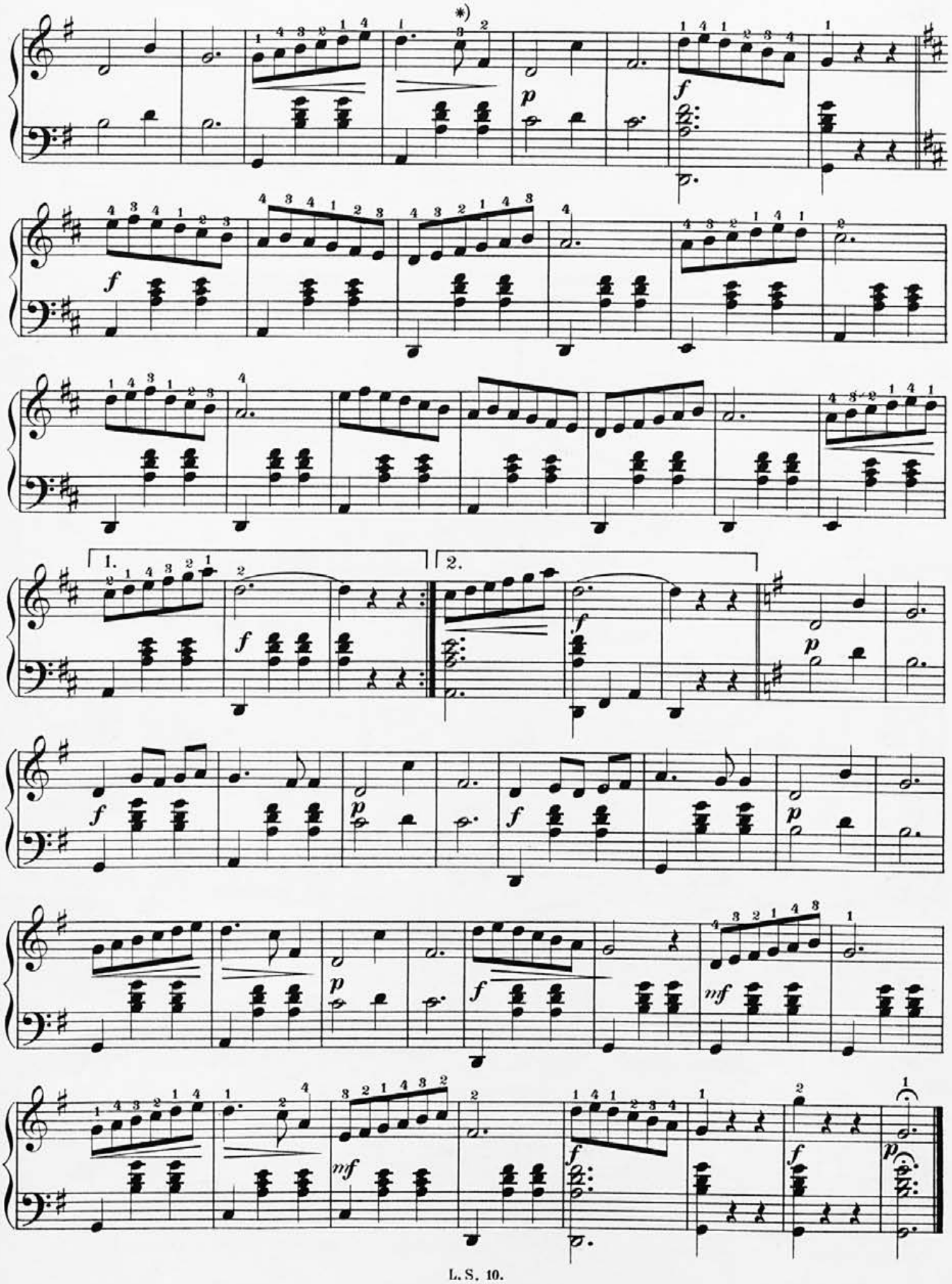
*)
1.
2.

Takih skladeb, ki bi se skozi in skozi igrale le v eni legi (kakor št. 45), se pač ne najde mnogo. Marveč igralec mora v skladbah z legami menjavati, in se poslužiti sedaj ene, pa zopet druge lege, a vsikdar tiste, ki je prstom najbolj prikladna. Kako se dajo lege med seboj združiti in preiti iz ene v drugo, učile bodo nadaljne vaje.

Etuda.*)

(I. in II. lega.)

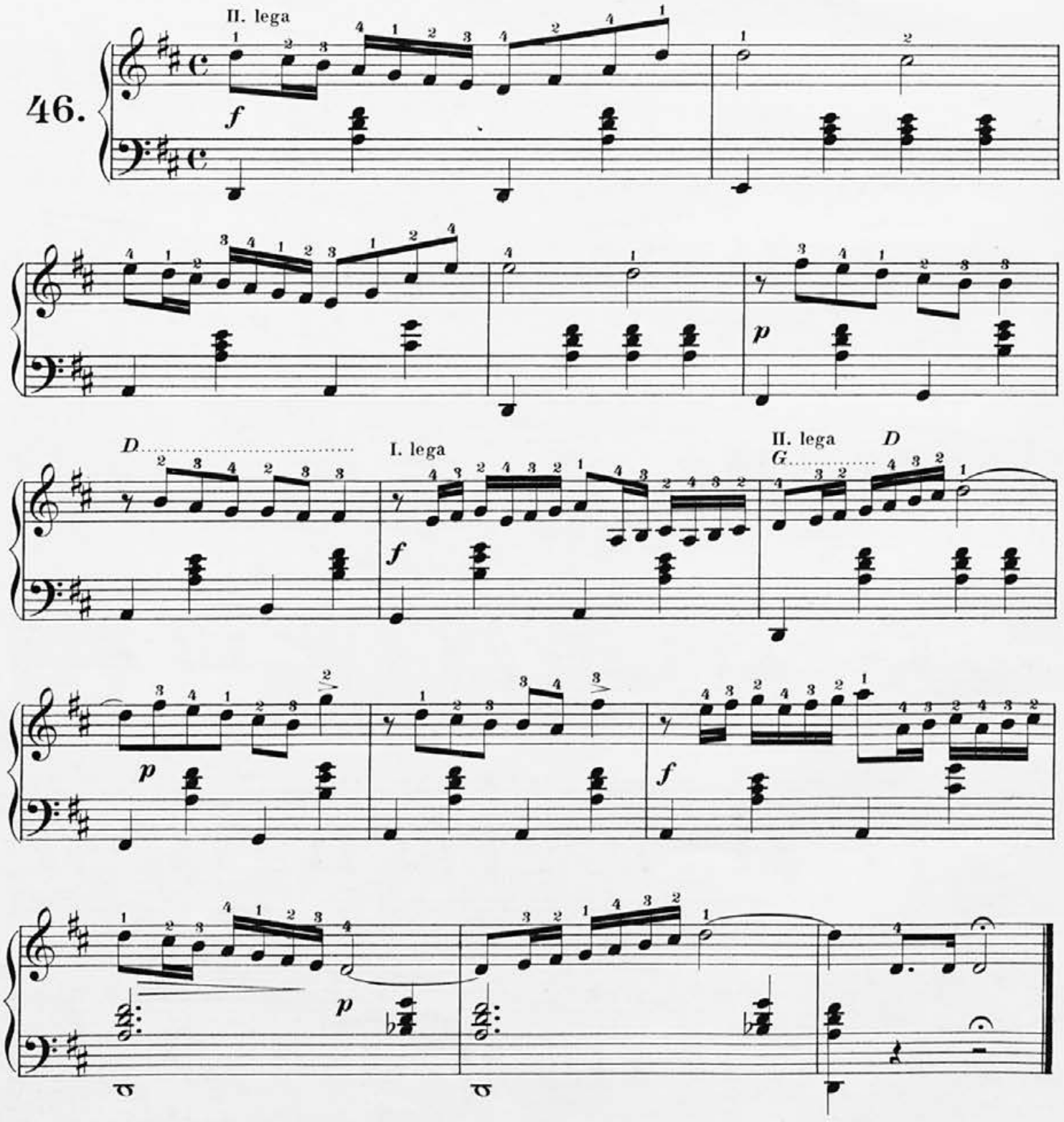

*) Etuda (franc. etude)= vaja; igra se sprva bolj počasi, pozneje hitreje, zato tempo pri etudah ni naznanjen.

Tretja lega.

V tretji legi postavi se zopet 4. prst na snopič, ki ga je v drugi legi imel palec (12. sn.); drugi prsti obdržé svoj navadni red poleg četrtega, torej 3. prst na 13. ali 14. snopiču, 2. prst na 15. ali 16., in palec na 17. snopiču. Tako se pomaknemo zopet više, in pridobimo na *A*-struni tri nove (glavne) tone:

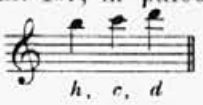

Pregled melodijske tablice v tretji legi.

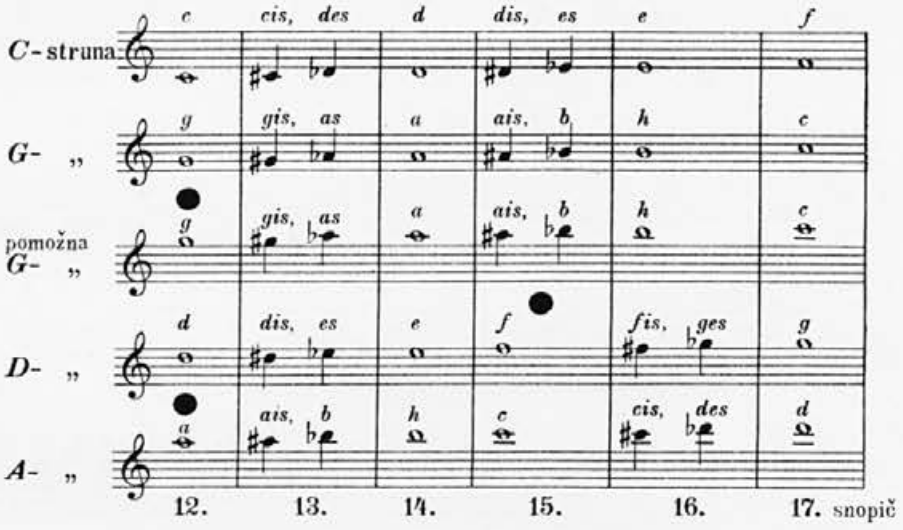

Cela tretja lega obsega sledeče tone:

Zdravijca.

(Pijmo ga, pijmo.)
(Dr. G. Ipavec.)

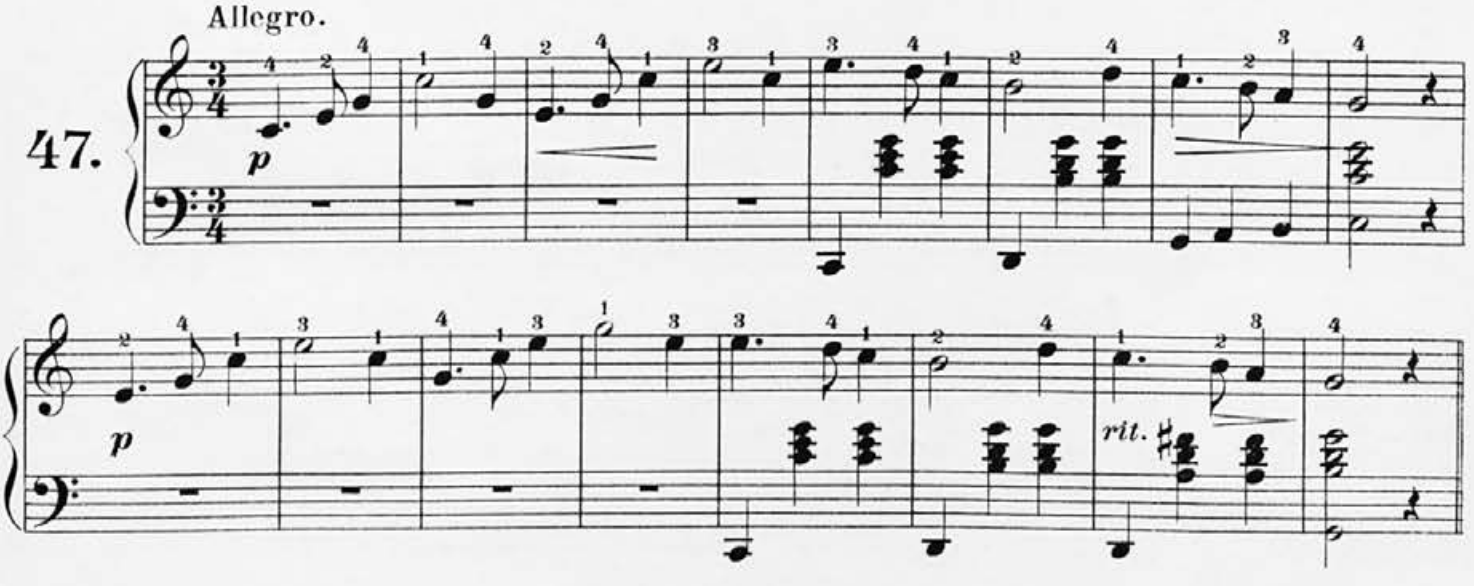

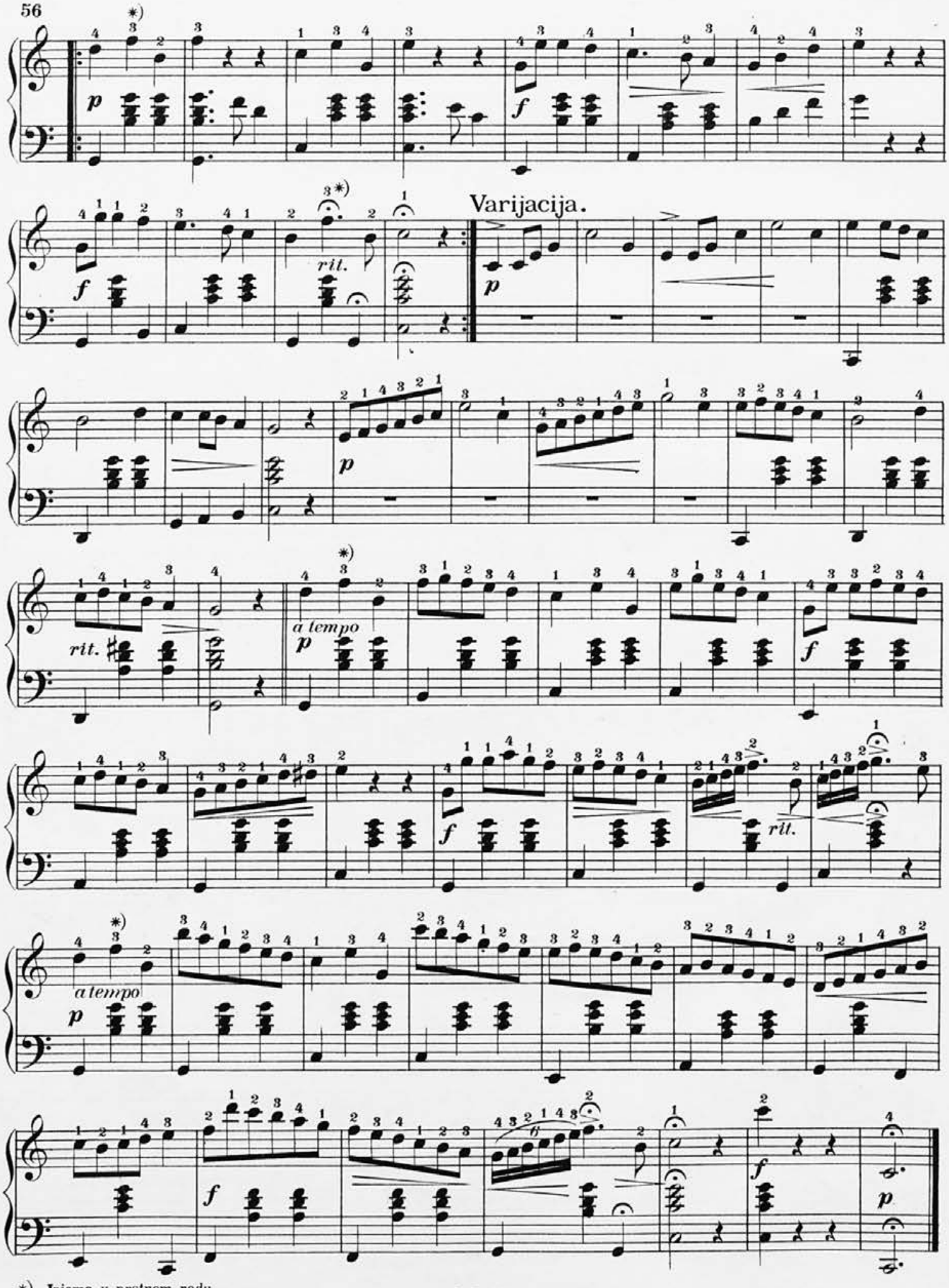

*) Izjema v prstnem redu.

Etuda.

(Po Foersterju.)

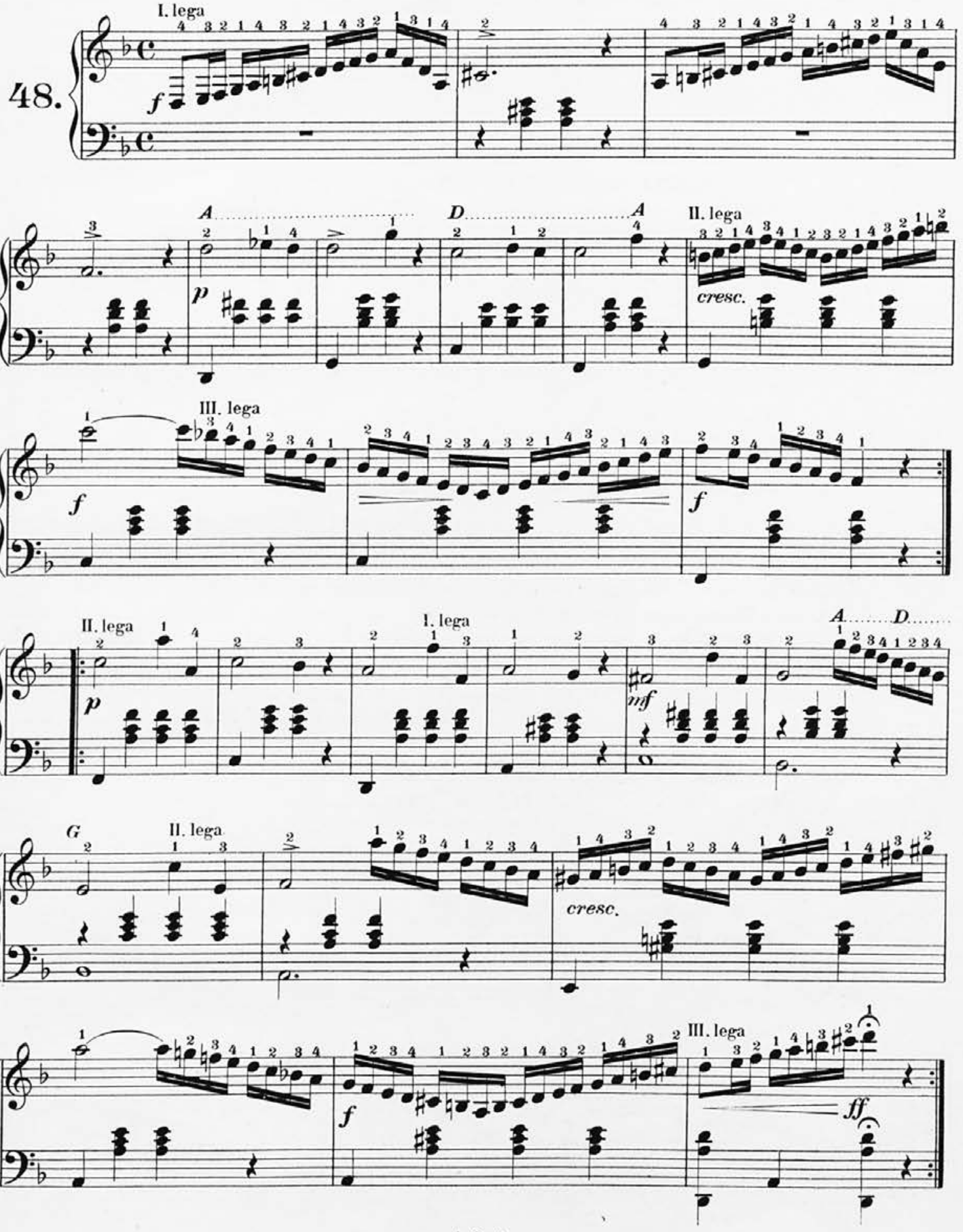

Četrta lega.

Na 17. snopič, ki je bil v tretji legi odmerjen palcu, pride 4. prst, in drugi po redu poleg njega: 3. prst na 18. ali 19. snopič, 2. prst na 20. ali 21., palec pa na 22. snopič. S tem se pomaknemo na A-struni zopet za tri glavne tone više. Najvišji ton te lege je pravzaprav 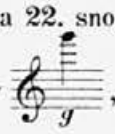 , vender pa prištevamo še vse ostale snopiče tej legi.

Pregled melodijske tablice v četrti legi.

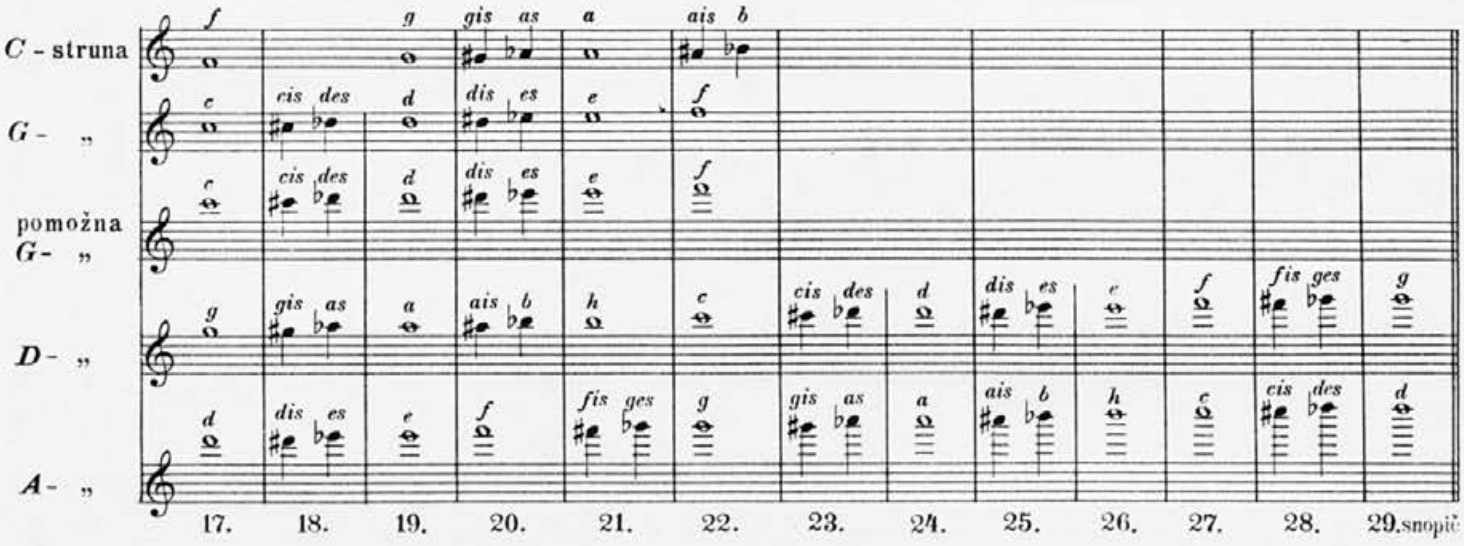

V četrti legi niso vsi snopiči popolni ter vidimo na citrah nekatere krsnice skrajšane. Uzrok temu je, da imate C- in G-struna v visokih legah preslab in premalo čist glas, vsled česa nju na zadnjih snopičih nikdar ne rabimo. Ta pomanjkljivost in razlika pri snopičih te lege vstreza pa tudi očem, da se zlasti snopiči prvih dveh strun toliko laglje pregledajo. — Četrta lega obsega torej te tone:

Lahko noč.

(Po K. Mašekovem napevu.)

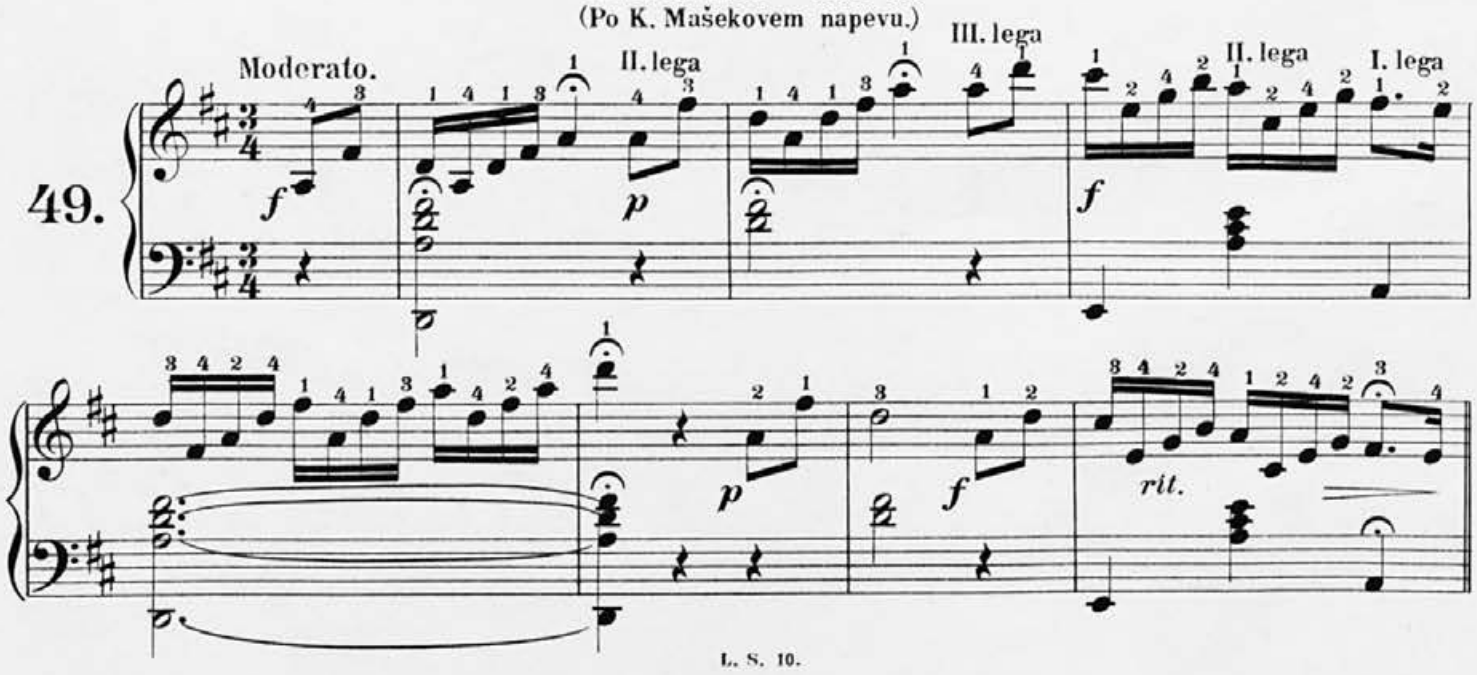

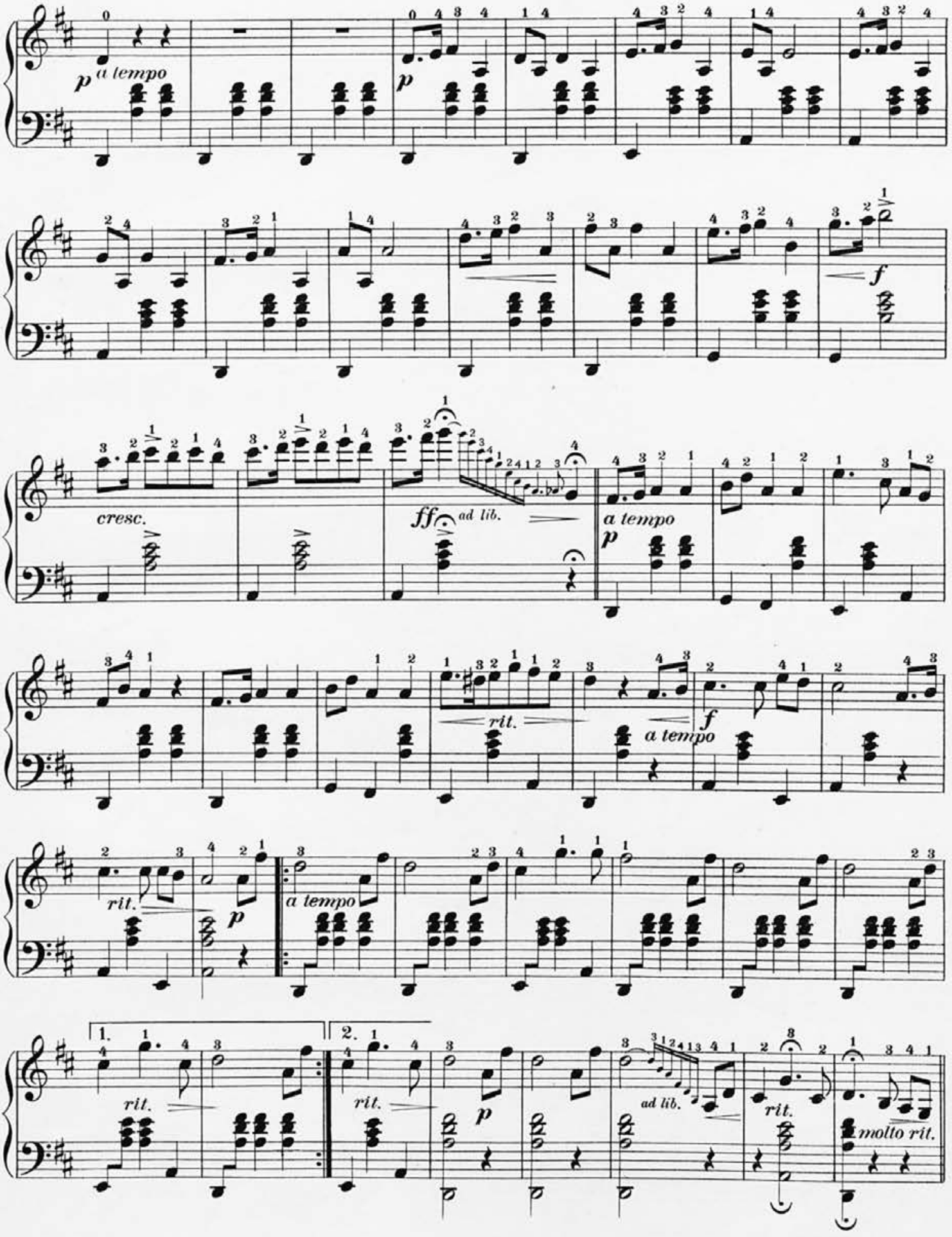
p a tempo
p
f
cresc.
ff ad lib.
a tempo
p
rit.
f
a tempo
rit.
p
a tempo
1.
2.
rit.
rit.
p
ad lib.
rit.
molto rit.

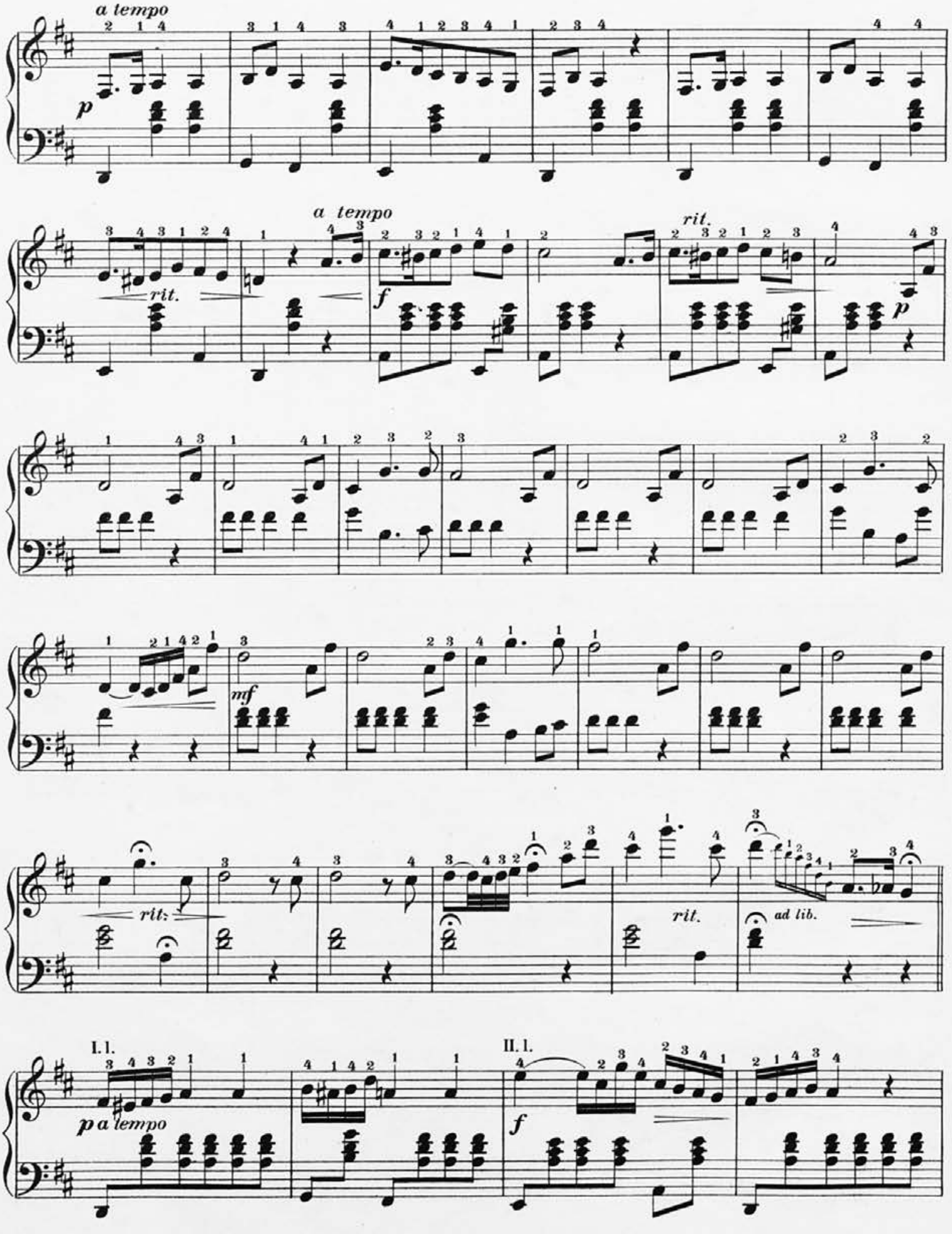
a tempo
p
rit.
a tempo
f
rit.
p
mf
rit.
rit.
ad lib.
I. l.
p a tempo
II. l.
f

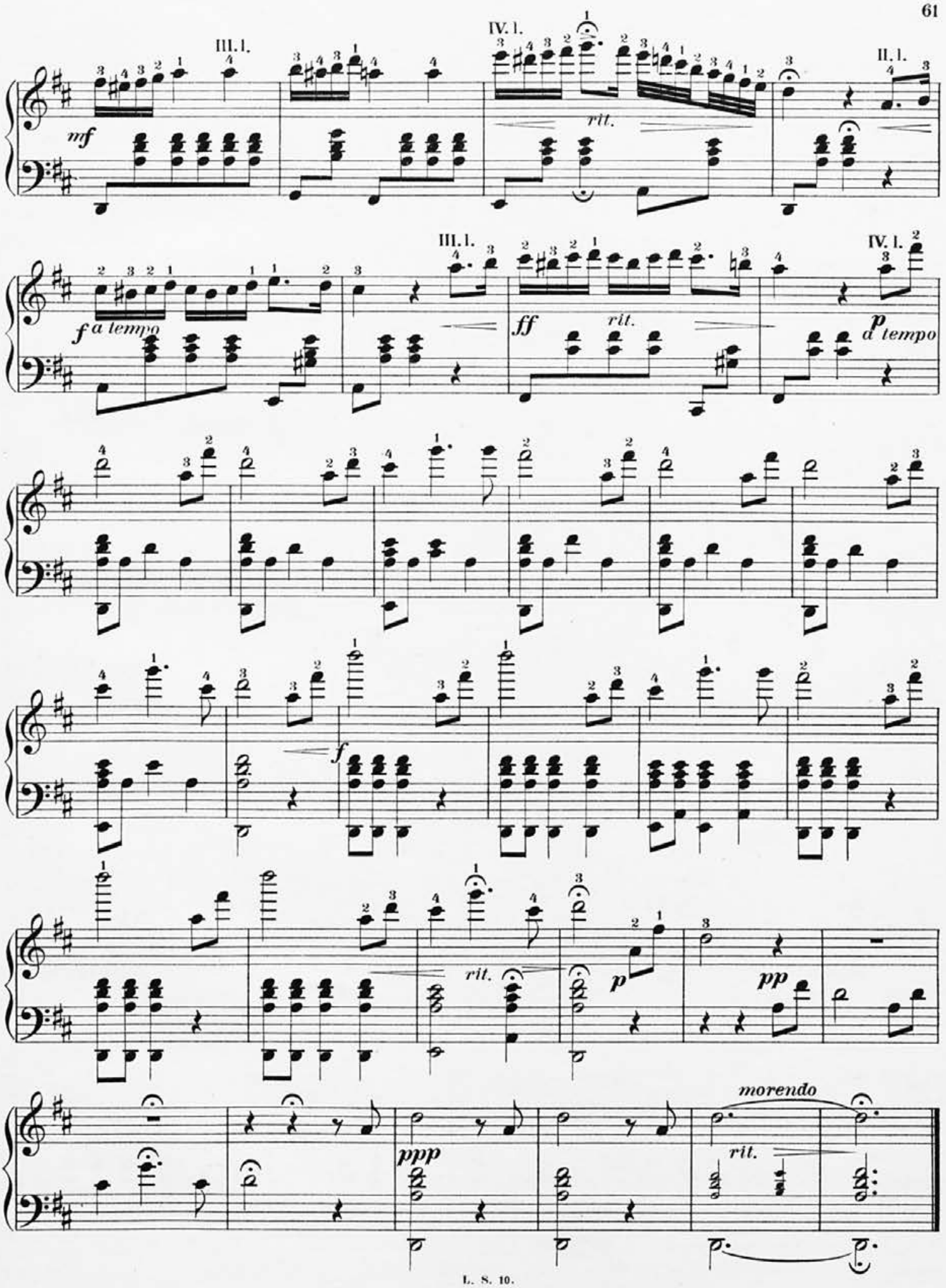
III. 1.
IV. 1.
II. 1.
mf
rit.
III. 1.
IV. 1.
f a tempo
ff
rit.
p a tempo
f
rit.
p
pp
morendo
ppp
rit.

Škale več oktav (teki).

Omenili smo že, da se malokatera skladba more le v eni legi igrati, in da je treba v skladbah lege menjati, kar so tudi zadnje vaje kazale. Kedaj je treba v eni ali drugi legi igrati, prepušča se volji igralčevi, ki si naj vsikdar najpripravnejše izbere. — Kako pa se prestopi iz ene lege v drugo, učé škale, ki obsegajo več oktav. Pri teh velja namreč pravilo: ako se igra škala navzgor, postavi se na oktavo temeljnega tona vsikdar 4. prst, in drugi prsti po redu naprej; navzdol pa se postavi na mesto 4. prsta palec. Na ta način se izvajajo lahko škale v vseh na citrah mogočih oktavah.

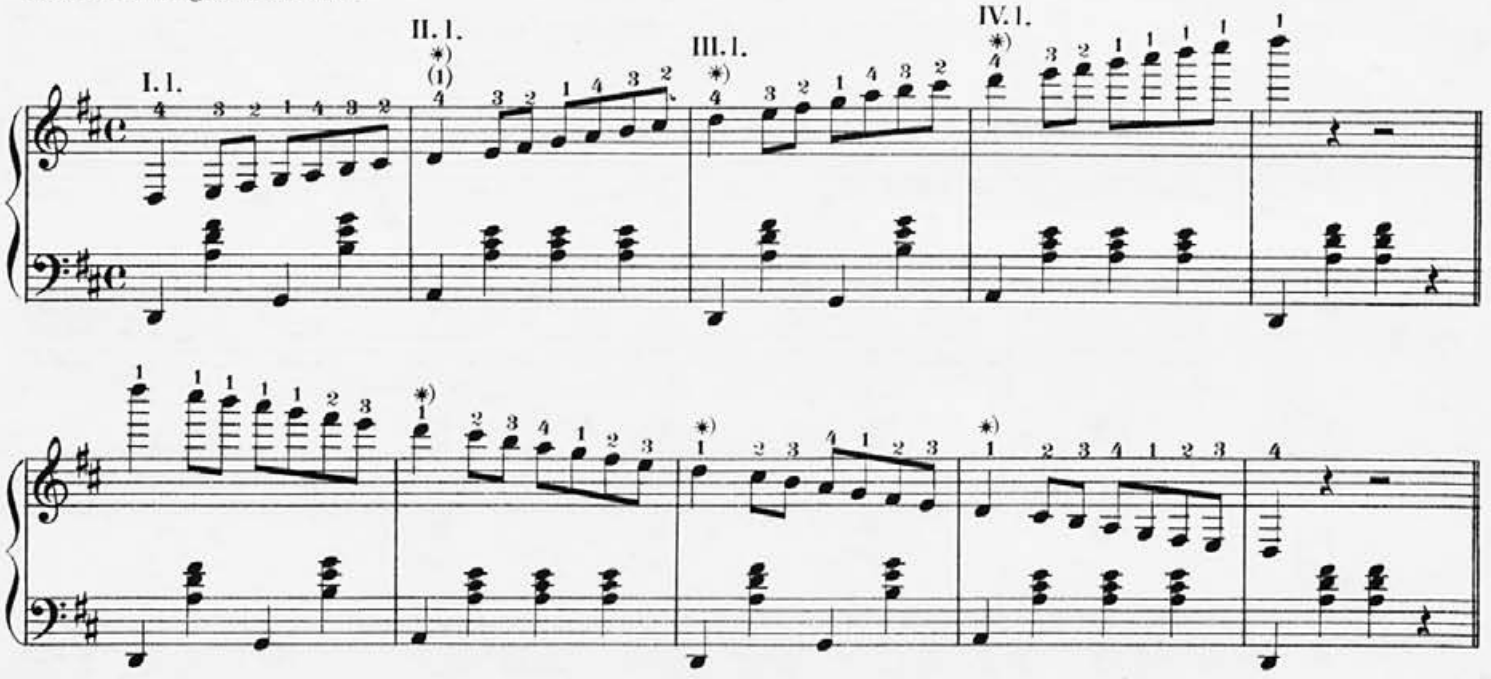

*) Pri zvezdi se vrši spremen prstnega reda po zgorej navedenem pravilu.

Etuda.

(Škale v krogu vseh dur-načinov.)

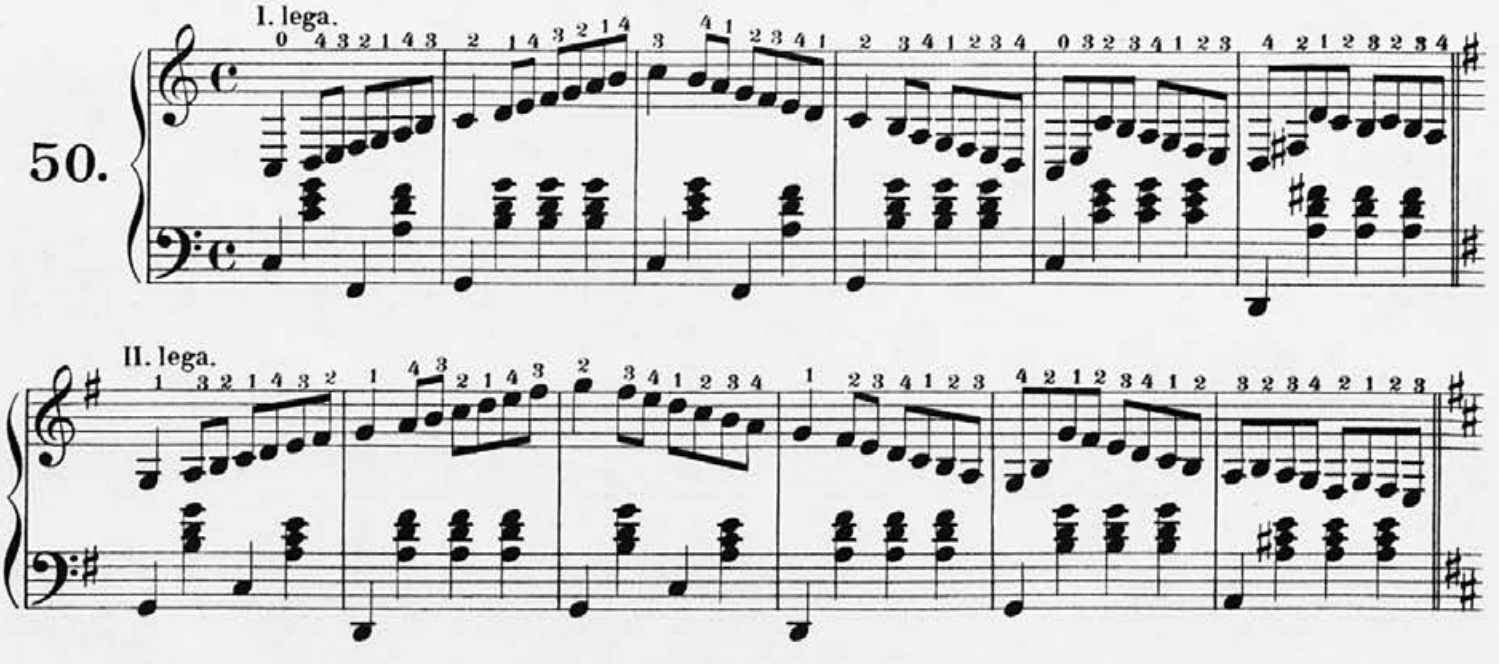

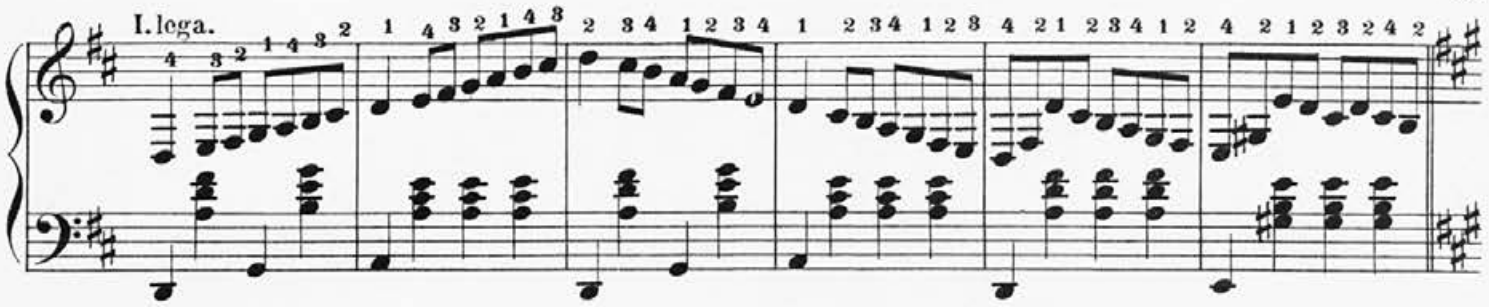

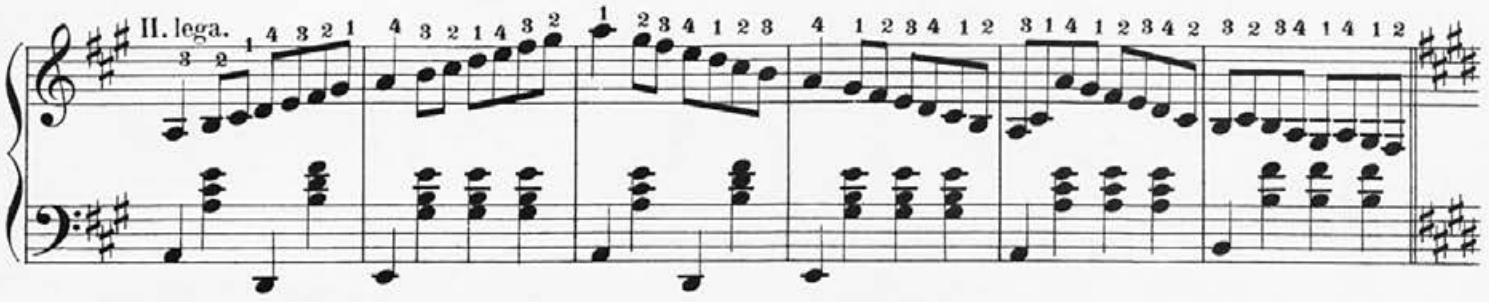

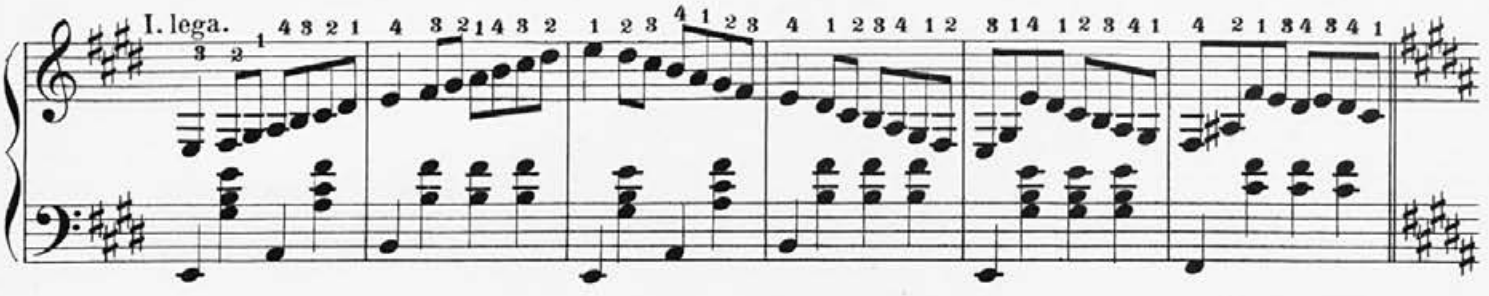

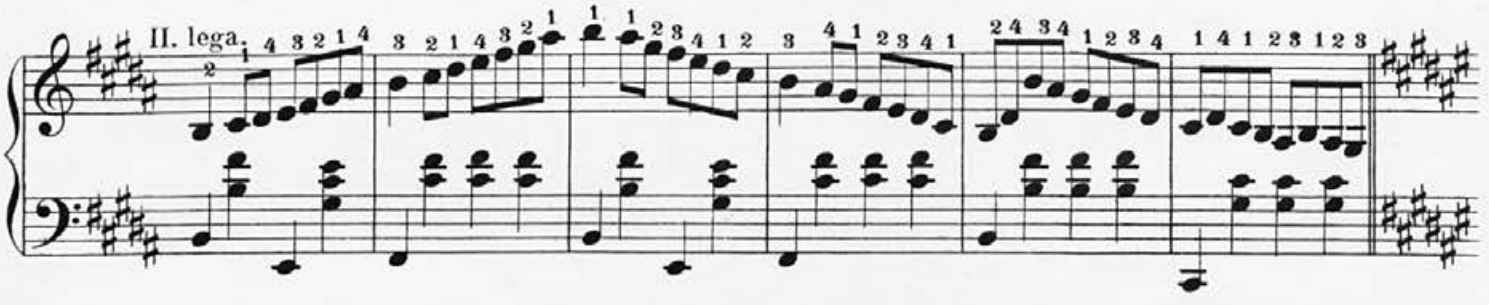

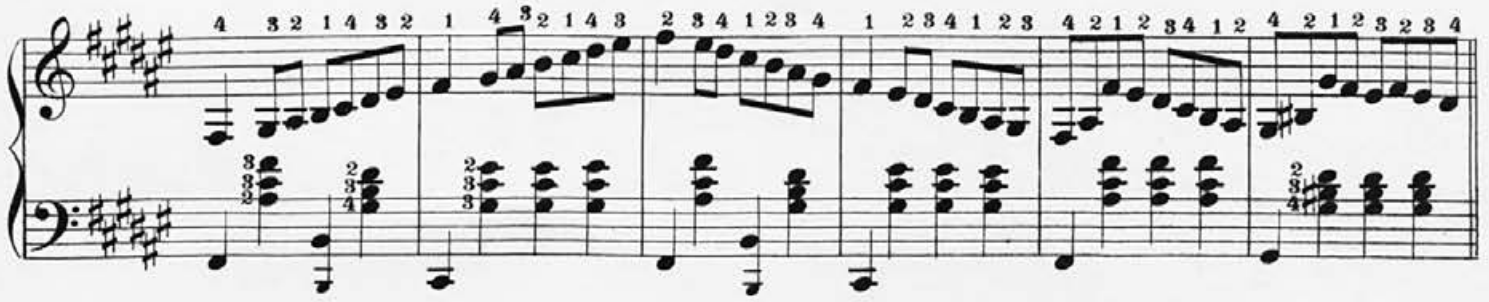

ali enharmonično spremenjena:

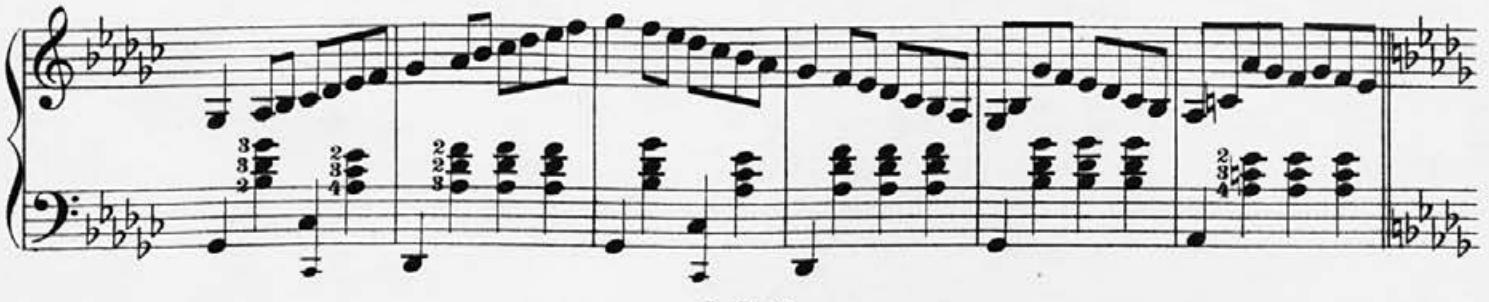

III. lega.

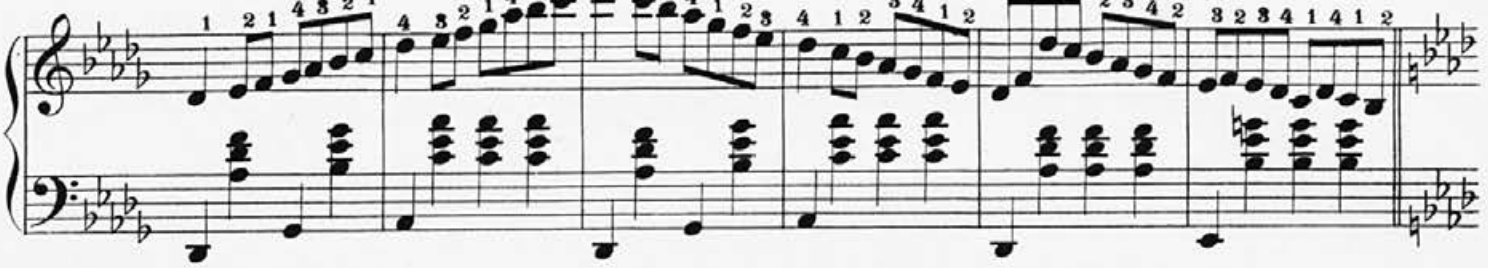

II. lega.

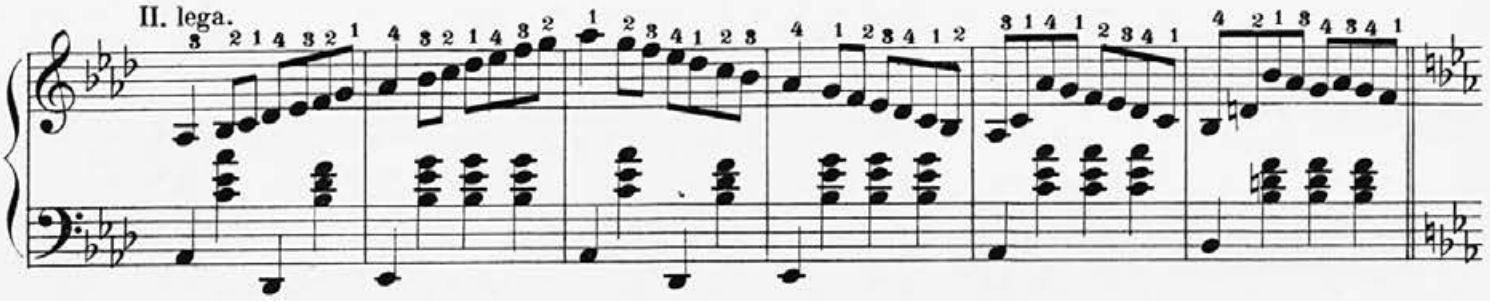

III. lega.

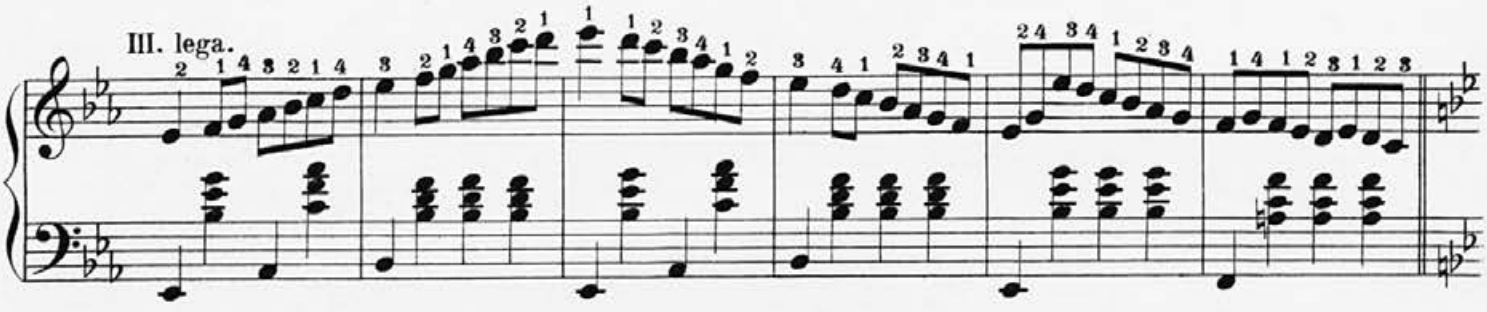

izven lege.

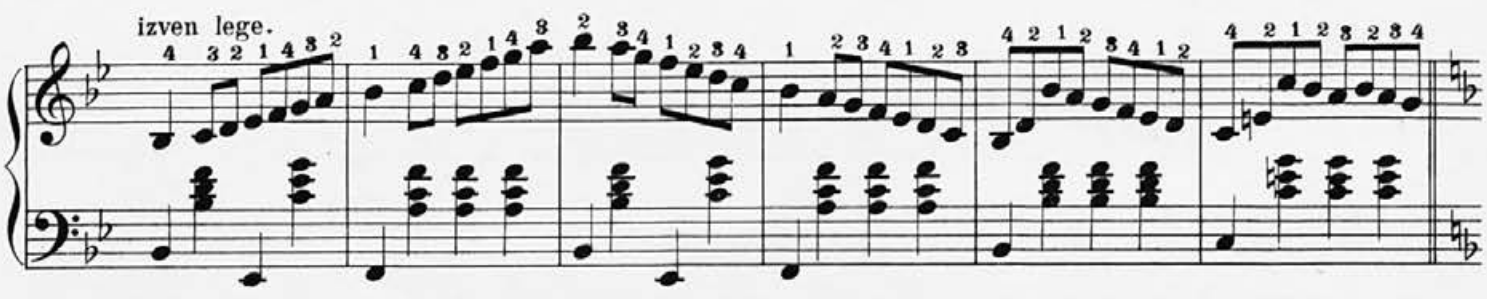

IV. lega.

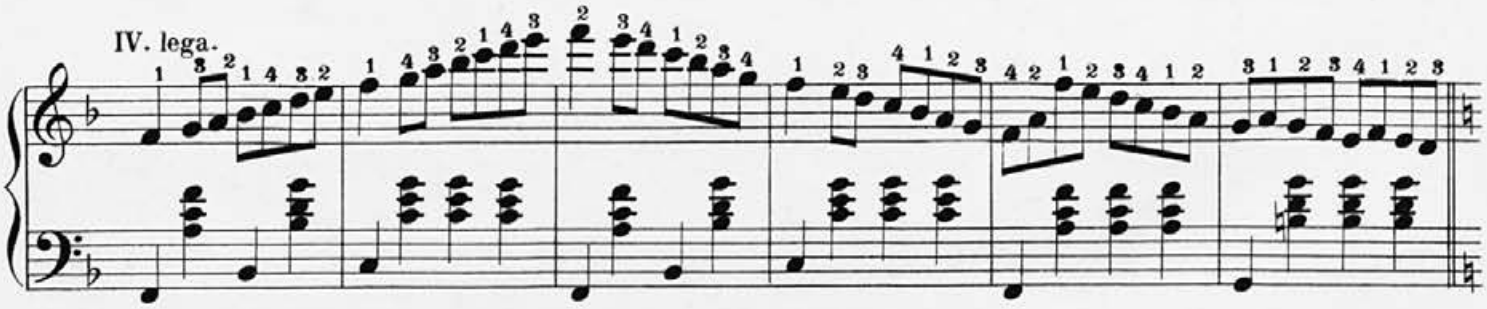

III. lega.

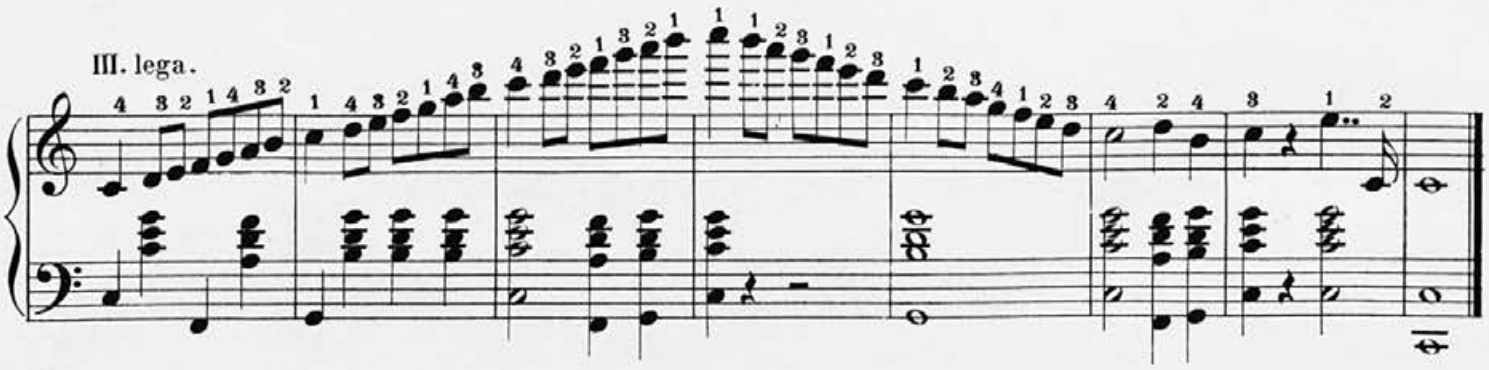

Mol-škale v obsegu več oktav se igrajo enako dur-škalam. Sicer se mol-škale vsled drugačne razvrstitve poltonov drugače glasé, kakor dur škale, prstni red ostane pa vender isti, kakor v dur-škalah.

Melodična mol-škala.

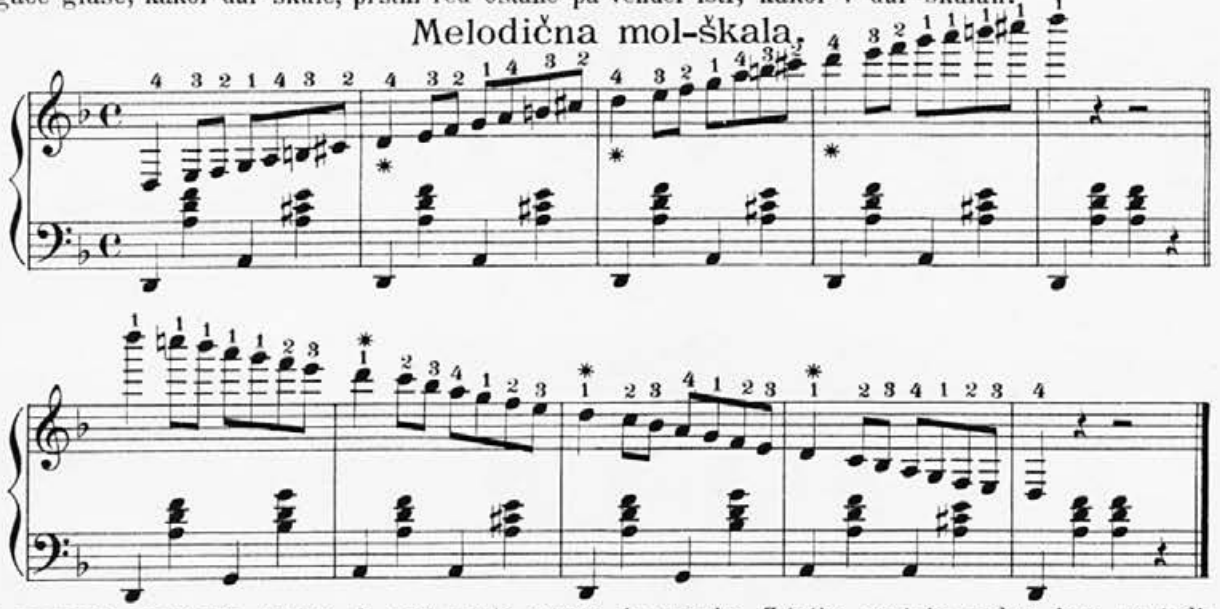

*) Zvezda naznanja menjanje prstov: 4. prst mesto prvega, in narobe. Z istim prstnim redom igra se tudi:

Harmonična mol-škala.

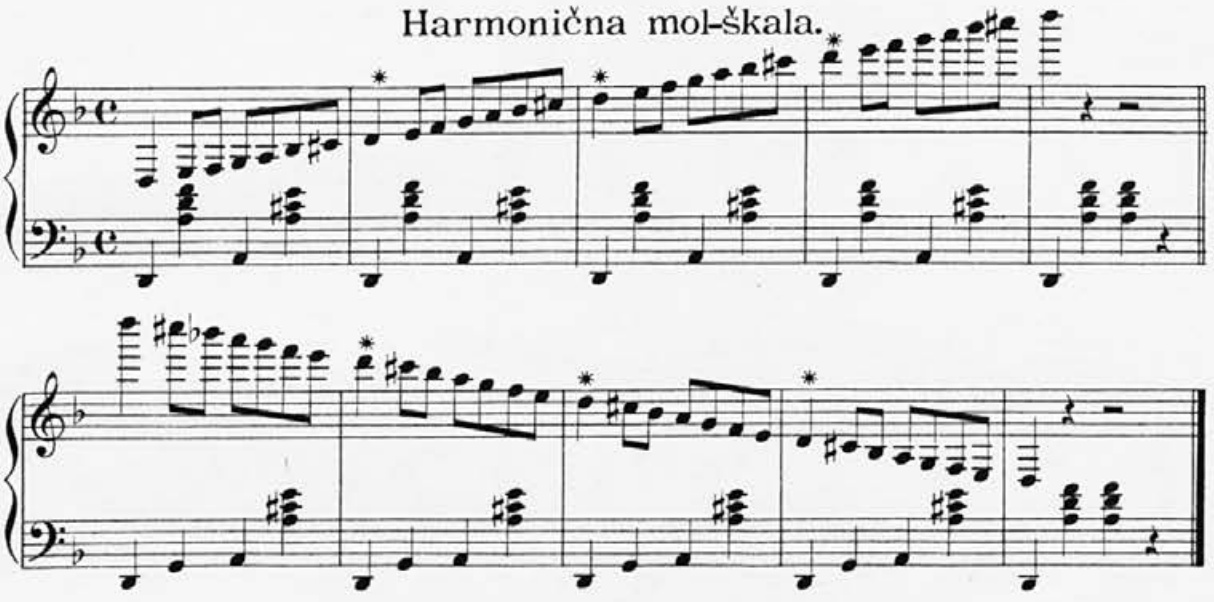

Etuda.

(Škale v krogu vseh mol-načinov.)*)

51.

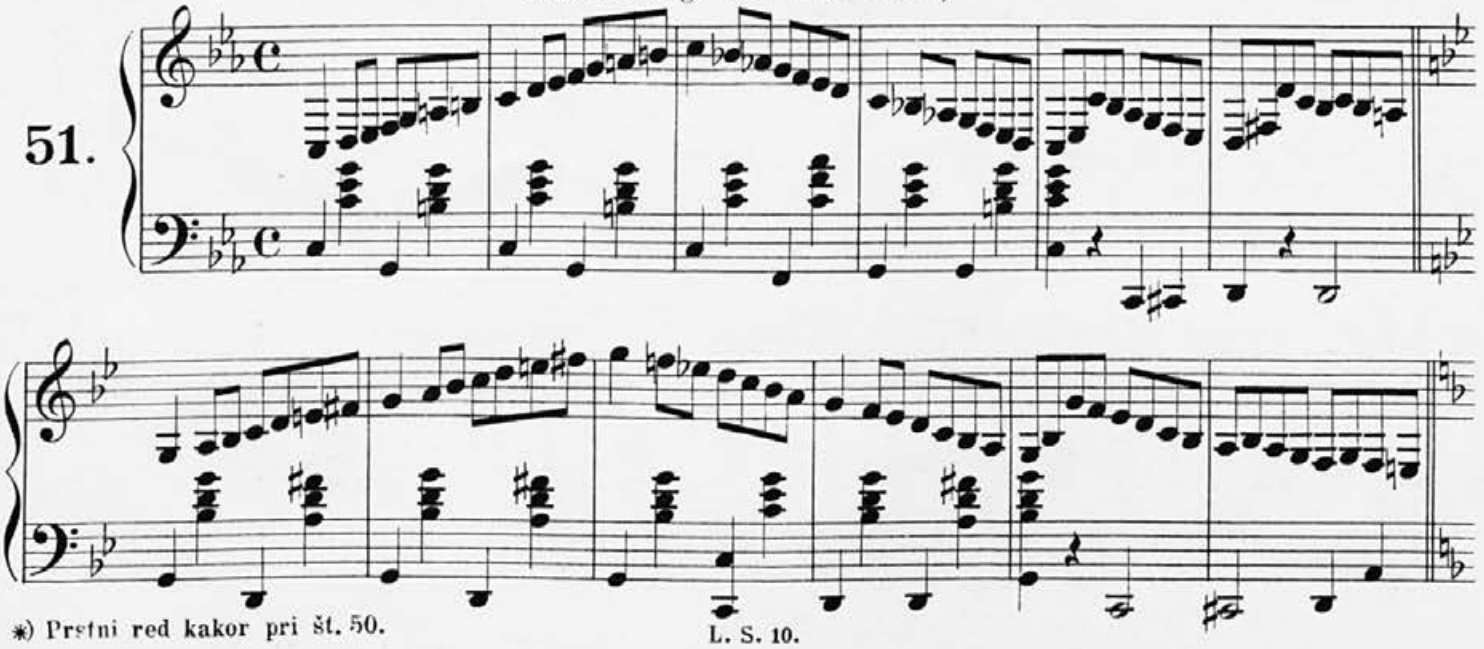

*) Prstni red kakor pri št. 50.

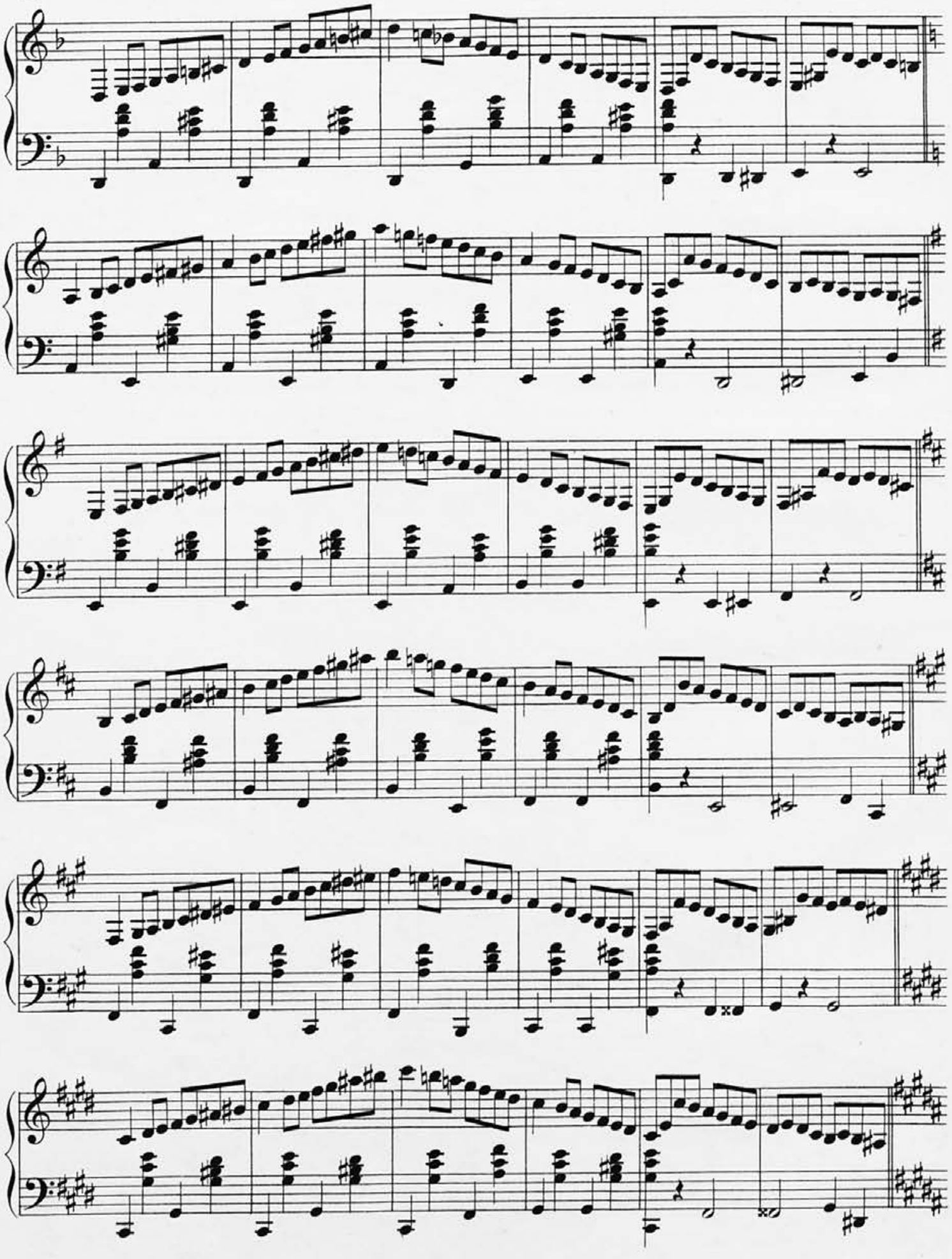

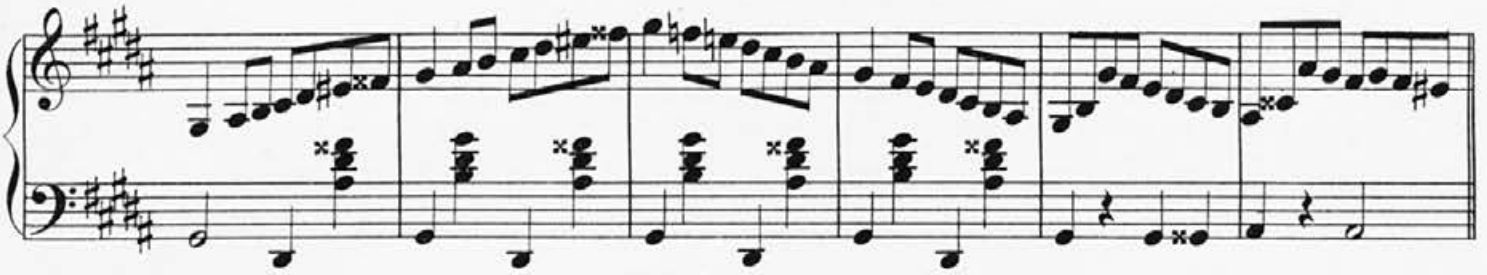

ali enharmonično spremenjena:

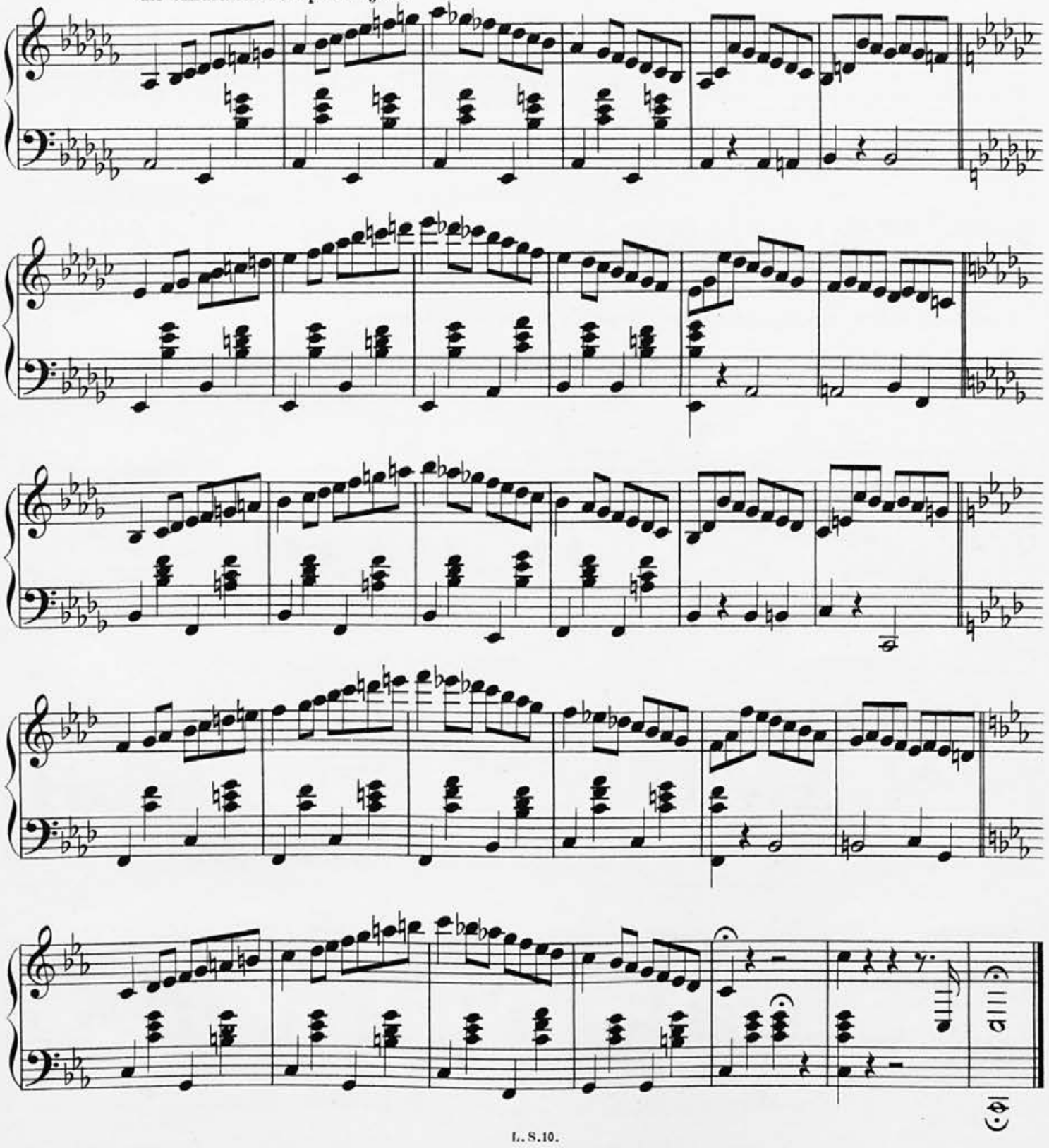

Kromatične škale.

V kromatičnih škalah, katere postopajo v samih pol-tonih, gledati je na to, v kakošnje skupine je škala razdeljena, v skupine s tremi ali štirimi notami. Zaradi enakomerne barve tonov igrajo se take kromatične skupine kolikor mogoče na eni struni, in sicer je v prvem slučaju, ako se nahajajo v škali kromatične skupine treh not (kakor v $\frac{3}{8}$, $\frac{6}{8}$ in $\frac{9}{8}$ taktu, ali pa v trijolah), prstni red večinoma ta-le: 0, 4, 3 _ 4, 3, 2 _ 3, 2, 1; n. pr.

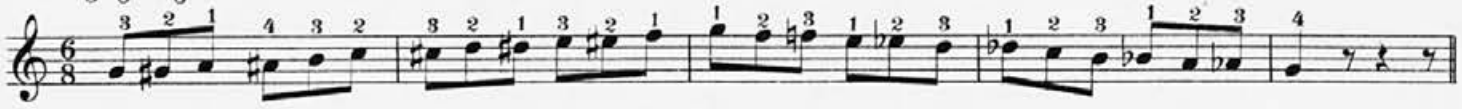

V kromatičnih skupinah s štirimi notami postavlja se navzgor v prvi legi za 1. prstom tretji, v drugih legah pa četrti; navzdol v višjih legah 1. prst za četrtim, v prvi legi pa 2. prst za četrtim.

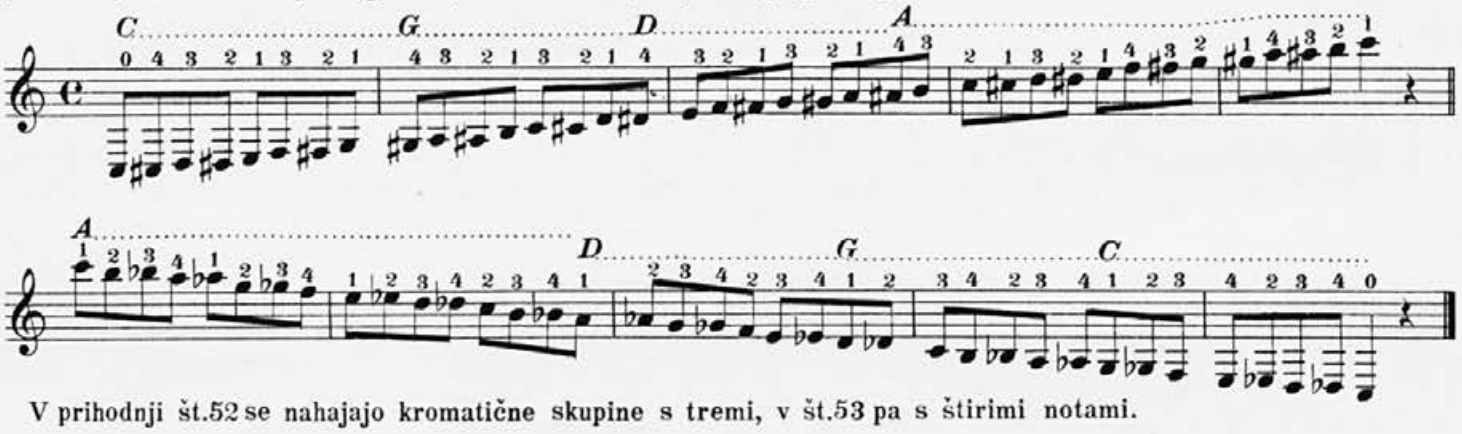

V prihodnji št. 52 se nahajajo kromatične skupine s tremi, v št. 53 pa s štirimi notami.

Mazurka.

Fr. S. K.

52.

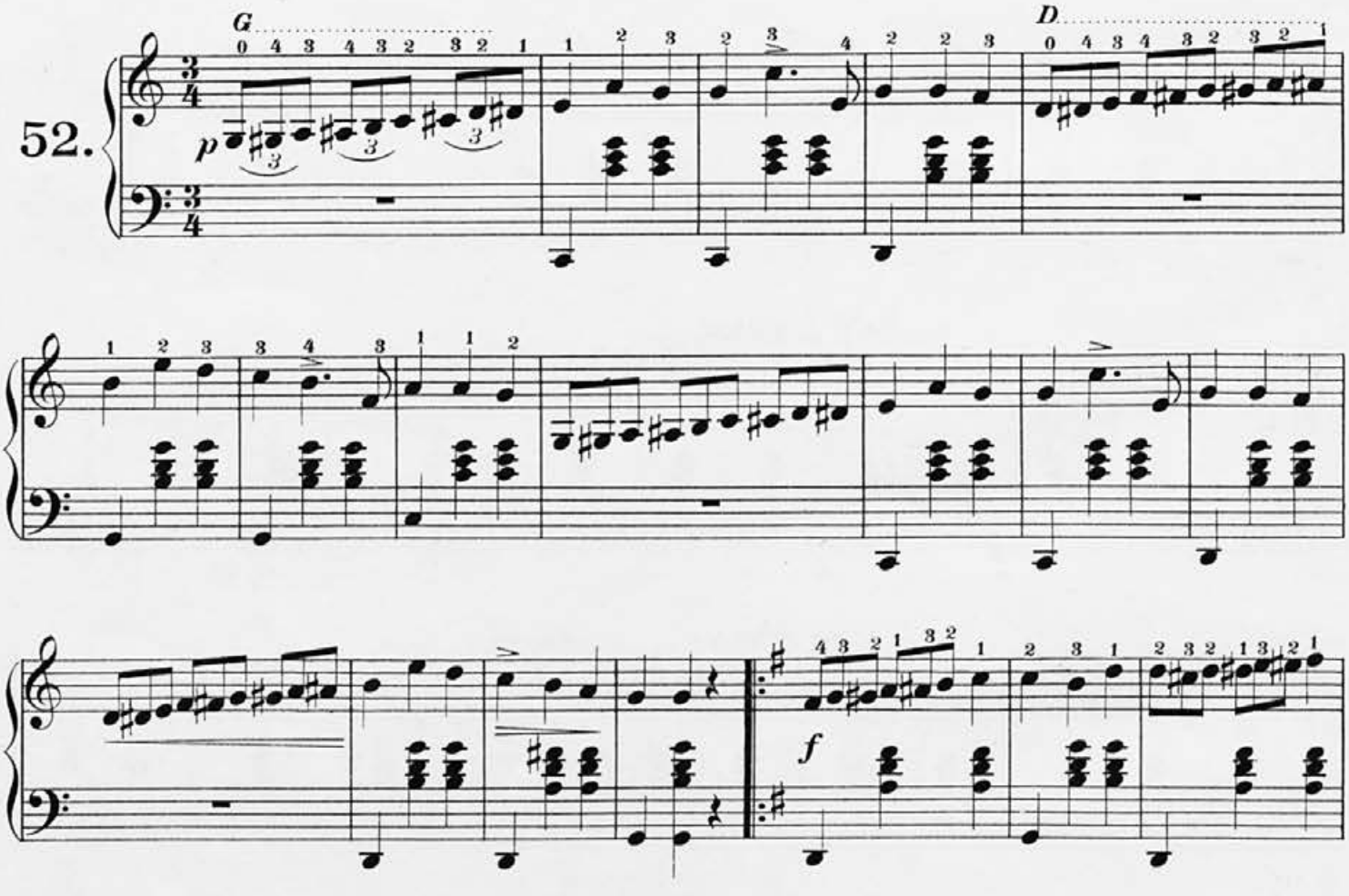

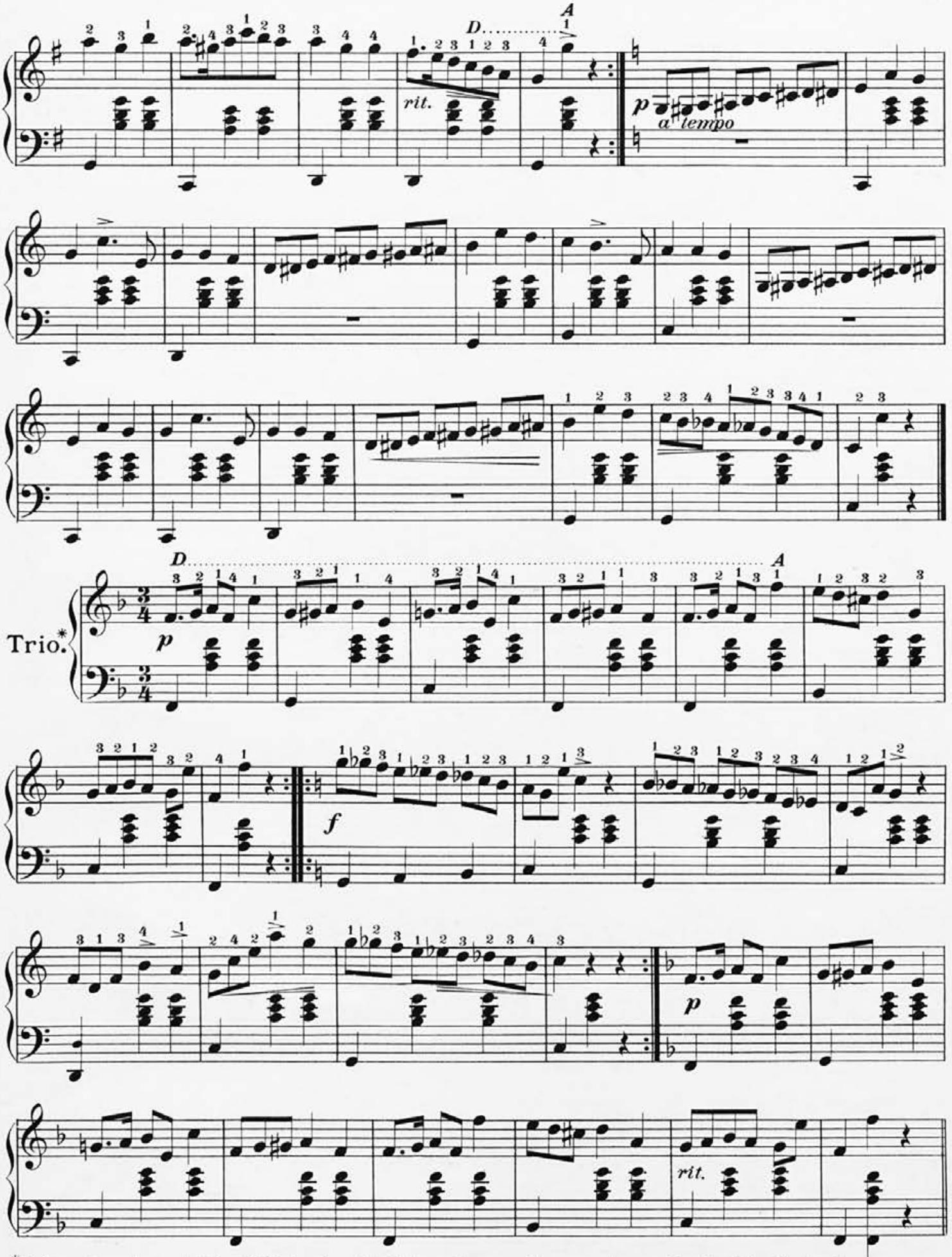

*Trio se imenuje posebni (srednji) stavek v skladbah za ples; za njim se zopet ponavlja glavni (prvi) stavek.

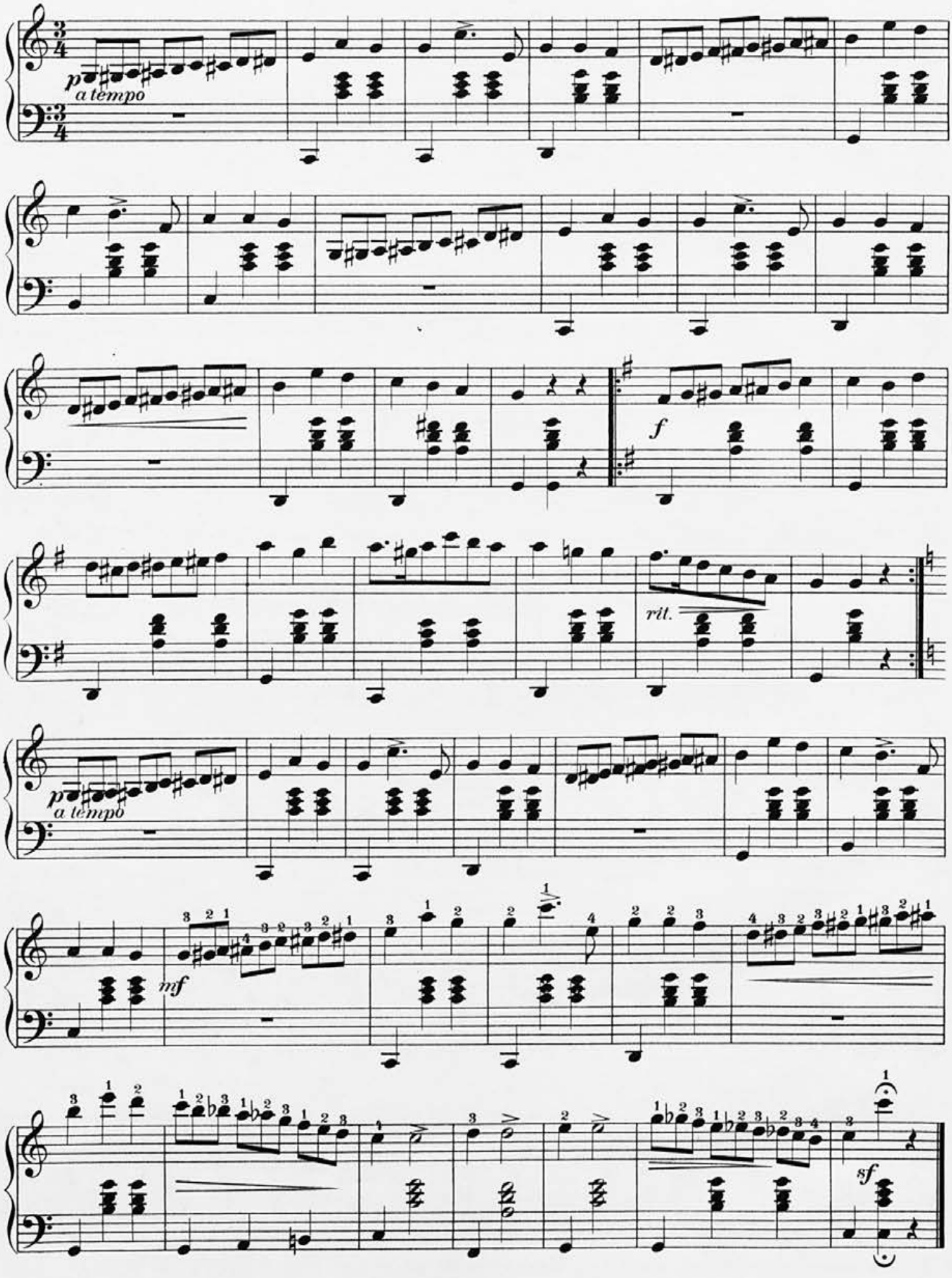
p
a tempo
f
rit.
p
a tempo
mf
sf

Gavota.*)

Fr. S. K.

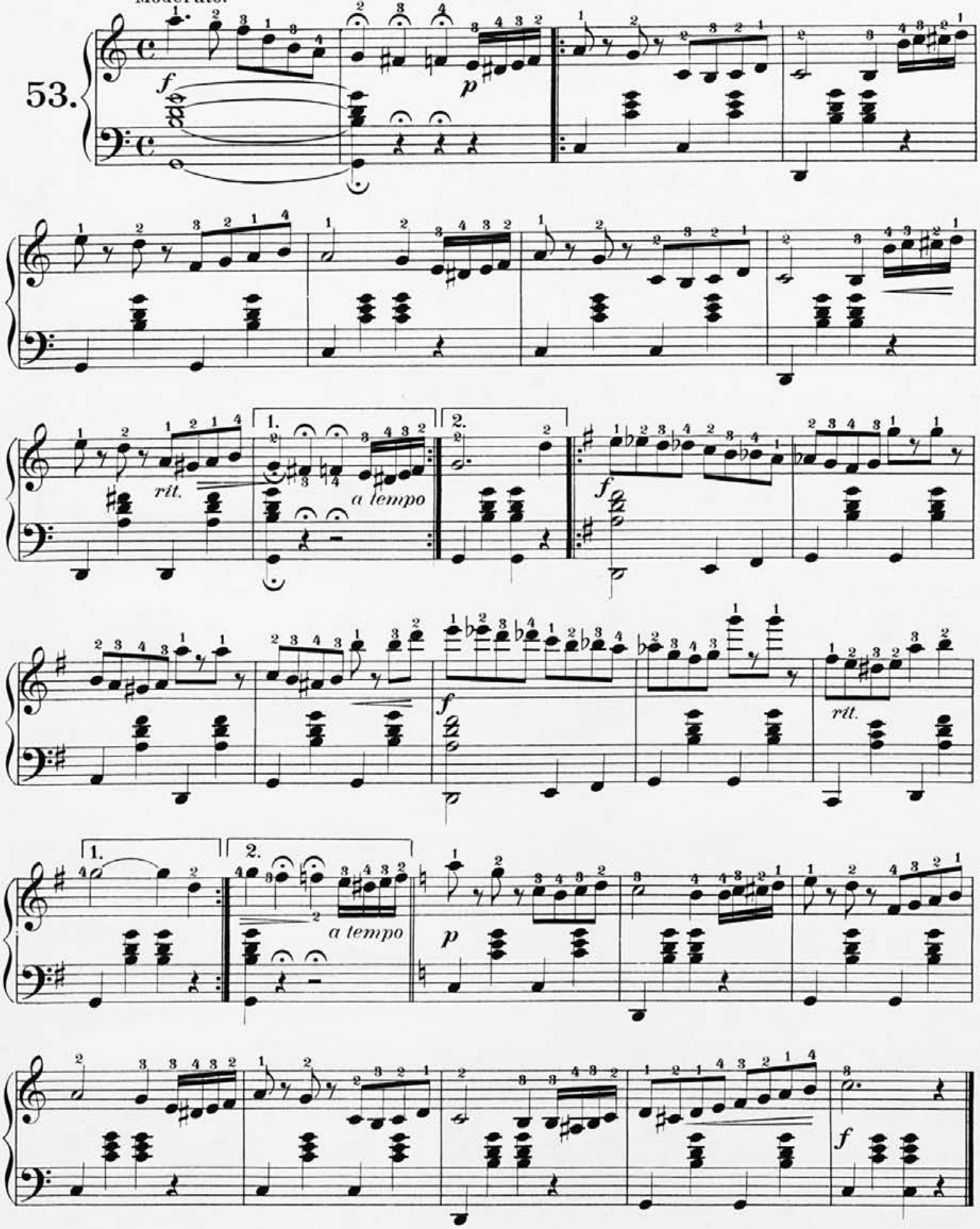

*) Gavota se imenuje star francoski ples. *(Gavotte)*

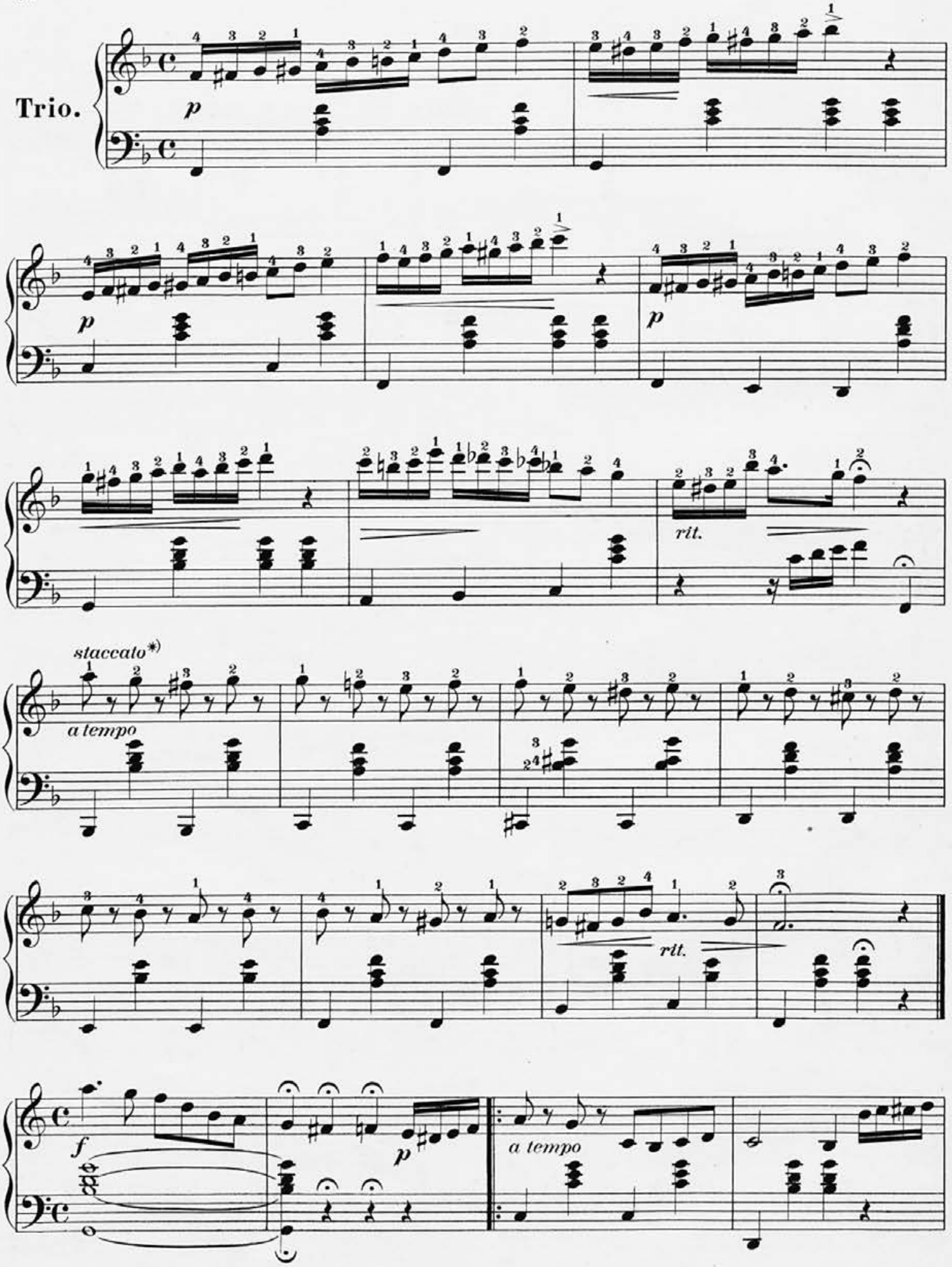

*) staccato = presekano, kratko.

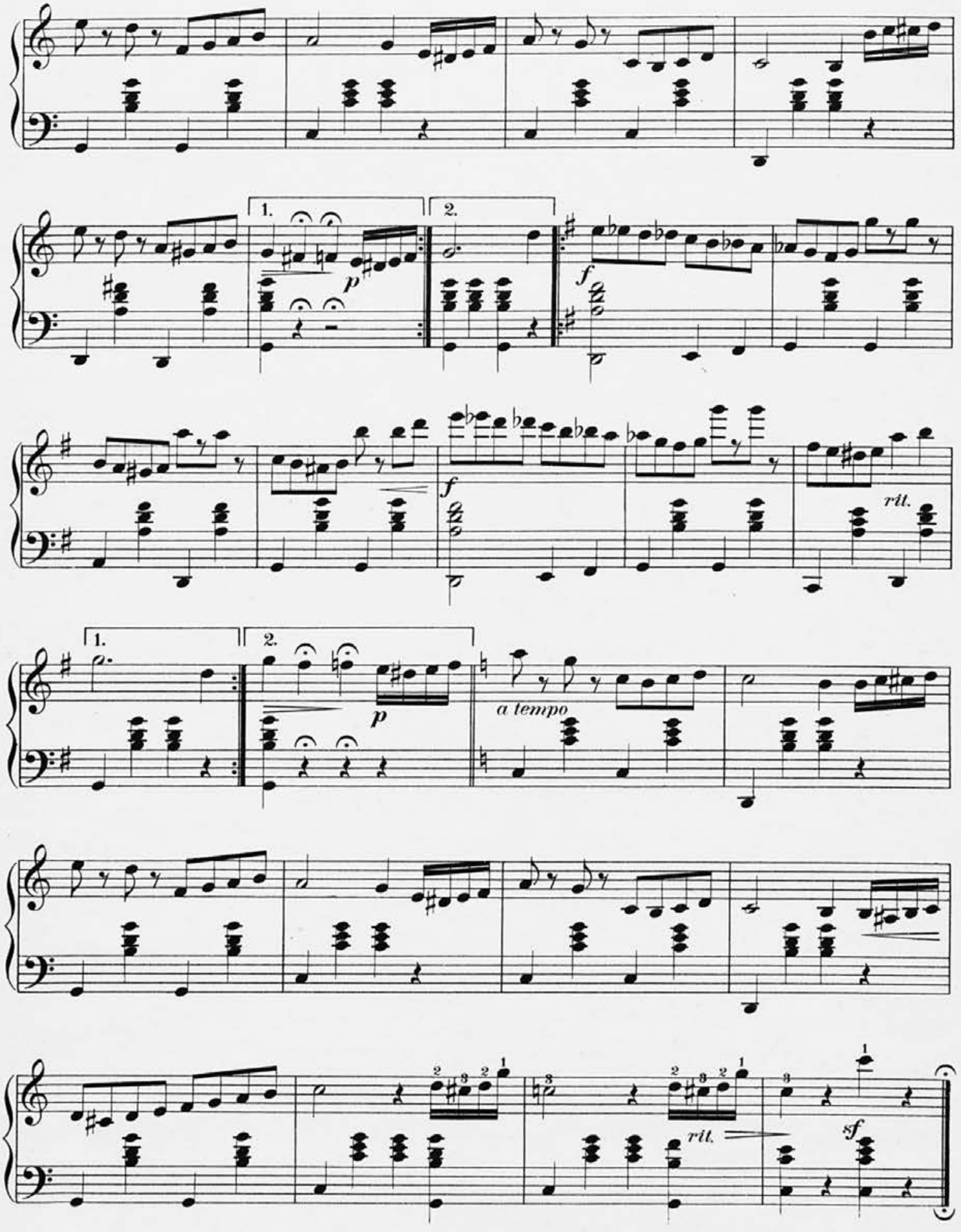
1.
2.
p
f
rit.
a tempo
sf

K. K.
LYCEAL-
BIBLIOTHEK
ZU
LAIBACH

Založba knjigarne L. Schwentner v Brežicah.

Slovenski citrar.

Zbirka kompozicij in prevodov za citre.

Štev. 1. Mešiček, Jos. Pozdrav slovenskim citrarjem. (Narodna koračnica) Gld. —.40 kr.
„ 2. Koželjski, Fr. S. Na vasi, fantazija. . . . . „ —.45 „

Mešiček, Jos. Venec slovenskih pesnij za citre (drugi natis). . . . . Gld. —.70 kr.